

מבוא מזהר
שיחות הר"ן

שיחה ד

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

קשה שיהיה עשירות לאיש כשר

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ח"מ שמו שמוח)

שיחות הר"ן סימן ד'

מוגה על פי דפוס ראשון שנת תקעה שהדפוס מוהרנ"ת בסוף ספרי מעשיות בשם ליקוטי מוהר"ן

עכשיו בעתים הללו קשה מאד מאד שיחי' מעות לאיש כשר. כי צריך שיחי' לו ירידה גדולה מאד ח"ו עד שישוג מעות. ואפילו אחר הירידה הגדולה ח"ו מעבודתו ית'. עדיין לאו כ"א משיג מעות. כי גם הרשעים וקלי עולם לאו כ"א משיג מעות. אבל איש כשר באמת רחוק מאד שיחי' לו עשירות. כי דע שמיום שחרב ביהמ"ק. נפל העשירות בעמקי הקליפות בבחי' ותרד פלאים. פלאים אותיות אלפים. היינו שהאלפים של עשירות ירד פלאים. דהיינו ירידה גדולה ונפלאה. ע"כ בהכרח שיחי' לו ח"ו ירידה גדולה מאד. קודם שבא לעשירות דהיינו אלפים מזומנים. ועדיין הוא ספק כנ"ל אבל איש כשר באמת קשה לו מאד שיחי' לו עשירות ואעפ"י שנמצאים גם צדיקים ואנשים כשרים שיש להם מעות. אבל הוא כבד וקשה מאד מאד. וגם העשירות שיש להם לצדיקים. הוא מזיק להם לעבודתם. גם באמת אעפ"י שיש להם איזה מעט עשירות. אבל אעפ"כ אין להם עשירות גדול מזומן כמו שיש להקלי עולם. שיש להם אלפים ורבבות אדומים מזומנים. כי עכשיו קשה וכבד מאד שיחי' להכשרים עשירות כנ"ל. וכמו שאומרים בשם ר' נחמן זקני ז"ל שאמר על משארז"ל אורך ימים בימינה וארז"ל אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא ואמרו כ"ש עושר וכבוד. ואמר ר"נ זצ"ל שהוא רק כ"ש היינו שבודאי הוא ק"ו וכ"ש שראוי שיחי' להם עושר וכבוד אבל לא בפירוש. כי אעפ"כ אין להם מזומנים כמה אלפים אדומים. וכנ"ל:

^א בדפוס ומגיד שיחות ושיחות הר"ן תרס"א – הגדולה, במהדורת משך הנחל ותורת נצח נמחקה תיבה זו. ובמהדורת אבן שתיה תוקן

מאמר קשה שיהיה מעות לאיש כשר

משיחות הר"ן אות ד'

מקום וזמן אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבנו מבאר כאן שאחרי החורבן קשה מאד שיהיה לאיש כשר עשירות כי השפע יורד לאומות וישראל מקבלים מהם מעט, ואיש כשר כדי שיהיה לו ממון צריך לירד ממדרגתו ואזי הוא בסכנה.

תורה זו קשה להבנה אבל מתפרשת יפה עפ"י תורה יב כמבואר בפרפראות לחכמה שם: שאיש כשר הוא הלומד תורה לשמה, ועליו אמר שלמה המלך "אורך ימים בימינה", דהיינו ששכרו רק בעוה"ב, ובשמאלה עושר וכבוד זה ללומדים שלא לשמה ששכרם בעוה"ז. כי בזמן הבית אזי ע"י יחוד קב"ה ושכנתיה שהיה תדיר נמשך פרנסה למלכות דקדושה המחלקת טרף לביתה דהיינו כנסת ישראל. ואילו השמאל שהם הגוים קבלו רק תמצית. אבל בחורבן הבית נפסק היחוד ונפלה המלכות פלאים, ולעומתה קמה מלכות דסט"א ונעשית חוצץ וכל השפע לקחה לעצמה לשמאל לגוים, וישראל מקבלים רק מהתמצית.

על כן איש כשר א"א שיהיה לו עשירות אלא א"כ יפול מכשרותו דהיינו שיפול לשמאלה של תורה. ועל זה אומרת הגמרא בשבת סג. ק"ו עם בשמאלה כל שכן בימינה ראוי שיהיה עושר וכבוד. ואומר רבנו בחיי מוהר"ן תצג שאמנם רק ע"י הק"ו הזה יש לאיש כשר פרנסה. ועל זה אמר רבי נחמן מהורדינקע שכיון שהוא רק מק"ו על כן הוא מעט רק כדי חיותו ולא יותר.

אבל מי שמקבל מהשמאל הוא ממון חסר כי יש לו מנה רוצה מאתים נמצא העשיר הגדול ביותר הוא החסר ביותר.

וביאר הפל"ח שעל זה אמר רבנו בתורה י"ב שכדי שיהיה פרנסה דקדושה לאיש כשר מפילין את הצדיק לבחוט השערה של שמאל ומיד הוא חוזר וכולל השמאל בימין ועי"ז יש פרנסה בריוח לאיש כשר.

ובלק"ה ת"ת ג' מבואר עפ"י תורה יב שזה יכול לעשות רק צדיק גדול מאד שבכוחו להמשיך פרנסה משרשה במזל העליון שבכתר לשמאל ומיד לימין לכלול השמאל בימין. ועל כן נראה שא"א שיהיה ממון דקדושה בריוח לאיש כשר רק ע"י שיהיה מקושר לצדיק גדול מאד שבכוחו להמשיך פרנסה באופן זה.

שלמה המלך אמר בשמאלה עושר וכבוד בזמן שהבית היה בשיא תפארתו, כי גם בזמן הבית רק בשמאלה של תורה עושר וכבוד דהיינו מי שבוחר בעולם הזה, ובימינה רק אורך ימים דהיינו ששכרו רק בעולם הבא. והכי נמ"ק"ו שאמרו בשבת סג. הוא תמיד, נמצא שלעולם יש ללומדים לשמה רק מכח ק"ו, וצ"ל שבזמן הבית שהיה יחוד קב"ה ושכנתיה תדיר והשפע ירד תחיל לישראל על כן גם מה שירד ללומדים תורה לשמה מק"ו היה ממון בריוח. ומה שאמר ר"נ מהורדינקע שכיון שהעושר וכבוד הוא מק"ו הוא מעט כדי חיותו. וביאר הפל"ח שעל כן הצדיק צריך להמשיך פרנסה בריוח לימין, ע"י שמפילין אותו מעט לשמאל. זה רק בזמן החורבן שנפסק היחוד ואת השפע לקחה הסט"א ורק התמצית קבלו ישראל.

שיחות

חיי מוהר"ן אות תצג תצד – ראה בפנים

לקוטי הלכות

חור"מ גניבה ב' ט – ראה בפנים

יו"ד תלמוד תורה ג' אותיות ד' ה' – ראה בפנים

הקדמה

במשלי ג' טז אמר שלמה המלך "אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד" ופרש"י שבשמאל של תורה, דהיינו הלומד תורה שלא לשמה זוכה לעושר וכבוד בעוה"ז, ובימין של תורה דהיינו הלומד לשמה זוכה לאורך ימים דהיינו שכר עוה"ב.

² א ער"י סיון תשפ

במראה מקומות נעורתי בבואור נועם השיחות על שיחות הר"ן.

כאמור לכאורה לא ברור האם שלמה המלך אמר את הדברים האלה על המציאות שתייהיה אחרי החורבן או תמיד דהיינו גם בזמנו בזמן שהבית בנוי.

ובפשטות הכוונה כמבואר במכתב מאלהו ח"א 17 ששכר עוה"ב הוא כפי הדביקות של האדם בהקב"ה בעוה"ז, וזהו אורך ימים בימינה. אבל מי שבחר בעוה"ז כגון הלומד שלא לשמה א"א ליתן לו שכר אלא בעוה"ז, והיינו בשמאלה עושר וכבוד. וזה שייך גם בזמן שהבית קיים.

ומה שמבואר שבזוהר תרומה קנב: ופרי עץ חיים שבחורבן פסק היחוד ז"ן וע"כ פסק השפע לישראל וקמה מלכות דסט"א ולוקחת את השפע לגויים וישראל מקבלים רק תמצית. ע"כ קשה שיהיה ממון בריוח לאיש כשר. צ"ל שמה שלוקחת הסט"א הוא שפע ממון גשמי, שהוא ממון חסר, וממילא גם התמצית שלו הוא ממון חסר, וקמ"ל שגם ממון כזה אין לישראל בריוח. אבל איש כשר לא חפץ בממון כזה כלל, והוא מקבל רק מק"ו של חז"ל המבואר בשבת סג. אם בשמאלה כ"ש שראוי שיהיה בימינה. אלא שכיון שהוא רק מק"ו הוא מועט, כדברי ר"נ מהורדינקער, דהיינו פחות אפילו מהתמצית שמקבלים ישראל מהשמאל. וע"כ הצדיק הגדול צריך ליפול לשמאלה של תורה כחוט השערה דהיינו שיעלה בדעתו קושיית הגמ' הנ"ל ומיד דוחה אותה וכולל השמאל בימין, ומוריד ממון דקדושה בריוח לאיש כשר כמו שביאר הפל"ח. וכמבואר בלק"ה ת"ת שהצדיק עולה לשרש הממון במזל העליון שבעתיקא ומוריד משם לשמאל ומיד חוזר לימין וכולל השמאל בימין.

ולפ"ז בזמן שהבית קיים ויחוד ז"ן תדיר יורד שפע רב למלכות שמחלקת אותו טרף לבניה כנסת ישראל ואילו הגויים מקבלים רק תמצית. צ"ע נמצא שיש בעולם רק ממון דקדושה, שהרי הוא מיחוד קב"ה ושכינתה. ואז אדרבה לאיש שאינו כשר קשה היה שיהיה לו עשירות כי בוודאי שלא שייך שיהיה לו ממון דקדושה.

אבל באמת אינו כן, כי הבחירה נשארת גם בזמן הבית מי שבחר בהנאות עוה"ז גם בזמן הבית יש לו ממון אבל הוא ממון חסר, שלא נקרא ממון כלל, כי כל מנה שנוסף לו מוסיף לו חסרון לעוד מנה, נמצא ממלא חסרונו בחסרון כפול. כי ממון כפול שאין בו חסרון צריך גם האדם עצמו להוליד בק"מ קלין כפלים כיוולדה כמבואר בתורה כג.

ואיש כשר שחפץ רק בממון דקדושה הוא שבאמת מוליד בצעקות ממון כפול, ואע"פ שלומד לישימה ושכרו בעוה"ב, יש לו ממון מק"ו של חז"ל בשבת סג. כנ"ל. וצ"ל שבזמן הבית הממון מק"ו היה בריוח ולא כמו בגלות שהוא כדי חיות בלבד. ואז א"צ להפיל את הצדיק לשמאל כדי שיהיה ממון לאיש כשר. והטעם כי ע"י שיעקב גנב הברכות מעשו אזי בזמן שעושים רצונו של מקום יש לישראל ממון בריוח.

קושיות

א. איש כשר – צ"ע מה הכוונה איש כשר? עיין תורה קטז תנינא/י

ב. איש כשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות – ולעיל אמר קשה מאד מאד שיהיה מעות לאיש כשר – וצ"ע פתח במעות וסיים בעשירות, והרי אמרו באבות איזהו עשיר השמח בחלקו, ולא מי שיש לו מעות לאלפים.

ג. איש כשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות – צ"ע מנדה טז:י' שאם יהיה עשיר או עני נקבע ביצירת הוולד. נראה שבאמת מה שנגזר על האדם לצורך תיקונו נקבע במזלו ורק בקושי ולא תמיד אפשר לשנות כגון רבי אלעזר בן פדת (תענית כה). שא"ל הקב"ה שכדי שיהיה לו ממון צריך להפוך את העולם. מאידך מצינו שבתפילה כראוי אפשר לשנות את המזל ועל זה נאמר שישראל מעל המזל. וחז"ל אמרו בני חיי ומוזני במזלא תליא, וראה לק"ה ת"ת ג'י/י' פל"ח תורה יב אות ה' ששרש הממון הוא בעתיקא שם אורות הצחצחות ומזל עליון, וצדיק גדול שבכוחו לעלות

¹ תורה קטז תנינא – כי הצדיק הוא בדמות וצ"ל ככל האנשים ואין בו שום שוני, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי, ושאר בני-אדם אינם בדמותו כלל באמת לאמתו, כמו שאמר רבנו ז"ל, שאיש הפשוט נדמה שהולך עם פרפשות ודקין כמו שאר בני-אדם, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי. וכן ארץ-ישראל באמת היא מבדלת ומפרשת לגמרי משאר ארצות בכל עניניה ובחינותיה. ואמר רבנו ז"ל, שארץ-ישראל יש לה רקיע אחר משאר ארצות, וכמוכן בזה הקדוש פרשת תרומה. אף אף-על-פי-כן בגשמיית לפי מראה עיני האדם אין רואים שום שוני בין ארץ-ישראל לשאר ארצות, כי אם מי שזוכה להאמין בקדושתה, יכול להבחין קצת ההפרש. כמו-כן הצדיק והאנשים כשרים לערך שאר העולם, שבאמת הם דומים בכל תנועותיהם כשאר בני-אדם בדמותם וצ"ל, ואין ביניהם הפרש בגשמיית לכל מראה עיני כשר, ואף-על-פי-כן באמת לאמתו אנו מאמינים שהם מפרשים ומבדלים לגמרי. כי איש כשר הוא ענין אחר לגמרי כנ"ל, מפל"שפן הצדיקים האמתיים.

עוד ראה שיחות הר"ן אות יד. אני מקנא מאד איש כשר (שקורין ערליכר יהודי), כי נדמה שהולך בן אדם עם דקין וכרפשות ואבירים כשאר כל העולם ואף-על-פי-כן באמת הוא ענין אחר לגמרי, כי איש כשר יקר מאד, אשרי לו. והעקר הוא הרצון והספופין. וכו'...

² נדה דף טז: – דרריש רבי תנינא בר פפא: אותו מלאך הממונה על ההריון "לילה" שמו, ונוטל טפה ומעמידה לפני הקדוש ברוך הוא, ואומר לפניו: רבנו של עולם, טפה זו מה תהא עליה? גבור או חלש? חכם או טיפש? עשיר או עני?

³ לק"ה תלמוד תורה הלכה ג' אות ה' – וזהו מה שאמרו רבותינו ז"ל (מועד קטן כח): "בני חיי ומוזני לאו בזכותא תליא מלתא כי אם במזלא תליא מלתא". ואיתא בזהר הקדוש (האזינו רפט). דהיינו במזל העליון שהוא בחינת עתיקא, שם תלויים המזונות. ולכאורה קשה, הלא עקר המזונות והפרנסה הוא משמאל, בחינת "משמאלה עשר וכבוד" כנ"ל. ואיך אמר כאן שהמזונות ממזל העליון, שהוא עתיקא, הלא שם אין שום שמאל כלל, וכמו שאיתא בזהר הקדוש (נשא קבט): "האי עתיקא בלא ימינא, לית שמאל ולית עשר תמן" (סימן מט). ואיך אמר כאן שהמזונות והעשירות משם דיקא? אף אמת עקר שרש השפע של עשירות ופרנסה הוא רק שם בבחינת עתיקא שהוא

לשם בכוחו להמשיך משם פרנסה בריוח גם אחרי חורבן הבית שכל השפע בהכרח יורד אל השמאל והסט"א, מהם מקבלים הגויים, וישראל רק תמצית.

ד. איש כשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות – צ"ע מדוע איש כשר צריך עשירות? הרי אמרו בחגיגה ט:ו' שחור הקדוש ברוך הוא על כל מדות טובות ליתן לישראל, ולא מצא אלא עניות. הרי אנו מדברים כאן על איש כשר וחז"ל אמרו (תנחומא בשלח כ') לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. וראה תורה נו שהמן עמלק היה מאסף ממון, כי זו מהותו להיות נשען על מבטח בוגד של ממון, ולא כאיש ישראל כשר ששברו רק על ה' אלקיו, כמ"ש עיני כל אלקי ישראלי (ראה תורה עו).

ה. כי גם הרשעים וקלי עולם לאו כל אחד משיג מעות. אבל איש כשר באמת, רחוק מאד שיהיה לו עשירות – לפי מה שמבאר לקמן שאחר החורבן יורד השפע לגויים וישראל נזונים מהתמצית, צ"ע מה ההבדל בין איש קל לאיש כשר? הרי גם איש קל הוא יהודי ומקבל רק מהתמצית. ונראה עפ"י הפל"ח שביאר עפ"י תורה יב שאחרי החורבן נגזל השפע לאומות הכוונה לסט"א ואין הכוונה שרק הגויים מקבלים ממנה אלא גם יהודי שאוחז בשמאל דהיינו שמעשיו לא לשם שמים. ועל כן איש כשר קשה ליקח מהשמאל ולהשאר כשר, וכמבואר בלק"ה ת"ת ג' שצריך לזה צדיק גדול שיכול להמשיך השפע לשמאל ומיד לכלול שמאל בימין. אבל מי שנשאר בשמאל השפע שלו אינו שפע אלא דמיון וחסרון כמבואר בתורה כג שיש לו מנה רוצה מאתים וכל ממון שנוסף לו גם נוסף לו הרגשת חסרון כפולה, וזה הממון שיש לרשעים וקלי עולם.

ו. שמים שחרב בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקלפות – צ"ע האם הכוונה למבואר בזהר תרומה קנב: שאחרי החורבן השפע פרנסה יורד לגויים וישראל מקבל רק מהתמצית? הוזהר שם מדבר על ישראל שיצאו לגלות בין העמים, על כן מקבלים פרנסה דרך השר בשמים של האומה שנמצאים בה, והשר בעצמו מקבל כפלים דהיינו גם בשביל ישראל, אלא שישראל מקבלים רק מהתמצית, כי העיקר הוא נותן לאומה השייכת לו. אבל כשישראל בארץ ישראל גם אחרי החורבן הם מקבלים מהקב"ה¹. ולכאורה לא על זה דיבר הוזהר שם. ונראה

מזל, אבל שם בשרשו אין שיה לקרותו בשם עשירות, כי שם בלא ימין ושם השפע הקדשה בלא חד ואין בה שום ציור. ושם גם השפע של עשירות הוא רק תורה, אור צח ומצוחצח. ולמטה כשנמשך השפע איו כשנמשך השפע לימין ולשמאל, איו נצטיר השפע בשמאל לעשירות ופרנסה. ומחמת זה צריך הצדיק לפל לבחינת שמאל בשביל פרנסה, אבל תכף כשיפול לבחינת שמאל – תוכל הסטרא אחרת להתגבר ויתאחז בו חס ושלום, ואיו זה וזה לא יתקיים בידו, כי הוא המסית הוא המקטרג וכו' (בבא בתרא טז.). כי אחר כך ישללו הם בעצמם השפע ממנו ולא ישאר בידו מאומה. בבחינת "סרתם וכו', ועצר את השמים" וכו', בבחינת (קהלת א, ג): "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש", דהינו חליפי התורה, כמו שפרש רש"י שם, הינו כשאנו עוסק לשמה. וכונתו בתורה בשביל הנאת עצמו, כאשר בא – בן ילד, ומאומה לא ישא בעמלו, ומה יתרון לו שיעמל לרוח, כי העמל שעמל בתורה שלא לשמה – לא די שלא זכה לכתרה של תורה, גם לפרנסה לא זכה וכל ימיו בעס ומכאובים, כי נשאר הפרנסה אצלם חס ושלום, ומאומה לא ישא בעמלו כנ"ל. ואם יעסק בתורה רק לשמה בלי שום שגיאה אפלו דקה מן הדקה, גם בן לא יהיה לו פרנסה, כי עקר הפרנסה משמאלה. ועל כן באמת קשה מאד להשיג פרנסה בבחינת קשין מזונותיו בקריעת ים סוף, כנ"ל.

¹ ועיין פל"ח תורה יב אות ה' – אך לבאר הדברים ביותר קצת, נראה על פי מה שהביא רבינו ז"ל במאמר לשמש סימן מ"ט, כי באורייתא של עכשיו יש ימין ושמאל ובשמאלה עושר וכבוד, אבל בעתיקא לית שמאל ולית עושר תמן (ועיין אידרא נשא דף קכ"ט לית שמאלה בהאי עתיקא סתימאה כולא ימינה וכו') ולכאורה גם שם יש להקשות כנ"ל, הא גם בימינא כל שכן דאיכא עושר וכבוד אך המובן משם הוא כי אף על פי שבוודאי יכולין להמשיך משם שפע רוחניות של אורך ימים, שאין להשפע גשמיות שום ערך כלל כנגד אור השפע רוחניות, על כן הוא ממשיך משם רק שפע רוחניות, וגם השפע גשמיות של עושר וכבוד מחליף שם על שפע רוחניות וגם זה מובן בדברי רבינו ז"ל בכמה מקומות במאמר צידק סימן כ"ג ובמאמר סוד כוונת המילה סימן ס"ג ובסימן ר"מ ד"ה כל השפעות ועל כן מוכרח הצדיק ליפול כחוט השערה לבחינת שמאלה, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות כנ"ל ועיין בליקוטי הלכות תלמוד תורה הלכה ג' מבאר שם, שעיקר שורש השפע של עשירות ופרנסה נמשך גם כן רק מבחינת עתיקא שנקרא מזל ששם כולא ימינא כנ"ל, אך שם כולא חד ואין בהשפע שום ציור כלל, וגם שפע העשירות הוא רק אור צח ומצוחצח, ולמטה כשנמשך השפע לימין ולשמאל אז נצטייר השפע בשמאל לעשירות ופרנסה, ומחמת זה צריך הצדיק ליפול לבחינת שמאלה בכדי לצייר השפע שם לעשירות אבל אז כשנופל לבחינת שמאל תוכל הסטרא אחרת להתגבר חס ושלום, ולהתאחז בהשפע ולהמשיך לעצמם כל השפע חס ושלום, על כן צריך לחזור תיכף משמאל לימין ולאכללא שמאל בימינא, ואז ממשיך הפרנסה לעולם בקדושה גדולה ע"ש שהארין בזה בדברים נפלאים:

¹ חגיגה דף ט: – אמר ליה אליהו לבר הי, ואמרי לה לרבי אלעזר: מאי דכתיב: "הנה צרפתי ולא בכסף בחרתי בכור עוני" – מלמד שחור הקדוש ברוך הוא על כל מדות טובות ליתן לישראל, ולא מצא אלא עניות. אמר שמואל ואיתימא רב יוסף, היינו דאמרי אינשי: יאה עניותא ליהודאי כי ברא סומקא לסוסיא חירא.

² חסד לאברהם (אזול) – מעין א – נהר כה – אמנם ה' פרסה של א"י אין בו שר ולא חיצוני כלל, אלא שיש בגבולה סביב קליפה קדושה עבה וקשה אשר צדה שמבחוץ טמאה וצדה שבפנים טהורה, כמו קליפת האילן אשר צידו שמבחוץ היא מכוער וצידו שמבפנים נאה ונאות לערך האילן וכן קליפות האגוז, וכל בעלי הקליפין מבחוץ פגום וקשים וצד מבפנים נאה ונאות לערך המוח הפנימי: והנה דרך אותה הקליפה שהיא גדר מעכבת שלא יכנסו החיצונים לגבול א"י כלל אפי' בזמן חרבנה כנוכר, והוא פתח משוך עד היכל לבנת הספיר כדי שלא ישלטו בא"י שום שר וחיצונים, רק אם ישלטוהו בבישוף ע"י רשעים ועבירות ועבודה זרה, כי אין זה רק מצד הבחינה רעה לרשעי ישראל שיוכלו לעשות כרצונם, אבל לא שישלוט הקליפה ח"ו, ובוה נכון אמרם לא גושמה ביום זעם, שבאו המים הטמאים מי המבול מי המרים המאירים שהם הקליפות ונכנסו לא"י, אבל לא גושמו בא"י כי אין כחם שם: ובעת חורבן בית המקדש פרץ השי"ת גדר הקליפה ומסך מבדיל ונכנסו החיצונים וחרבו בית המקדש וחזרו להם ונסתם הפרצה כדאיתא בזהר, ודרך זה הוא סוד שכינה בא"י, כי ימשוך אור רוחני אויר א"י הטהור שאין אוירה מן החיצונים כמו אויר דח"ל, אלא אוירה נגד פתח לבנת הספיר הפתוח עליה ומוריד אויר הטהור המוכים, ודאי בסוד השכינה הנקרא חכמה, וענין זה תלוי בקדושת הארץ וז"ש בזהר פ' לך שיעמד אברהם

שבארץ ישראל מה שכתוב "ותרד פלאים" הכוונה שכיון שאין קרבנות אין כפרת עונות ואין העלאת מיין נוקבין מספיק לעורר שפע גדול. והכי נמי בחו"ל אצל הצדיק שגם שם יש קדושת א"י כי "עיני ה' אל צדיקים" כמו "עיני ה' אלקיך בה (בארץ) מרשית השנה עד אחרית". אבל באמת עיניי מה שכתב בשערי אורה שבחורבן התגברו ד' קליפות שהן ג' טמאות וקליפת נגה (הנוכחות ביחזקאל א) ומפרידות בין ה' לישראל וגזולות את השפע ליתן לחיצונים ואומות העולם. והיינו המבואר בפרי עץ חיים שאחר החורבן נפסק היחוד קב"ה ושכינתה שהיה תדיר, ועל כן השכינה חסרה ואין לה ליתן טרף לביתה אלא מעט מהתמצית שמקבלת מהאומות.

ז. לפי המבואר בפע"ח כוונת הזוהר תרומה קנב: שכיון שפסק היחוד של זו"ן אזי בבחי' לאום מלאום יאמין קמה מלכות דס"א ולקחת את השפע אליה לגויים. וצ"ע איזה שפע יש אם אין יחוד. וצ"ל שזה לעומת זה יש זו"ן דקליפה שבחורבן יש להם זיווג, אלא שקשה הרי הסט"א לא עבד פירי, וצ"ל שבאמת על כן השפע שלהם הוא חסר דהינו גשמיות הממון בלא ההסתפקות כמבואר בתורה כג.

ח. שמיים שחרב בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקלפות – צ"ע הרי גם קודם בנין הבית את העולם הזה קיבל עשו, ואת העולם הבא יעקב^ט. וצ"ל ע"י שיעקב גנב הברכות קיבל עוה"ז, אבל רק כשעושים רצונו של מקום כמ"ש^י "והיה כאשר תריד ופרקת עולו" ופרש"י כשיעברו ישראל על התורה. וכ"ש אחרי החורבן שכל השפע שגנב יעקב חזר לעשו כמבואר בתורה יב ובפל"ח שם אות ג'^{יא}

ט. בהכרח שיהיה לו ח"ו ירידה גדולה מאד קדם שבא לעשירות – צ"ע איזה ירידה? והאם הכוונה שעדיין נשאר איש כשר? דאל"ה תיפוק ליה שיהיה לו מזון מצד שהוא לא איש כשר, שהרי עיקר הקושי הוא לאיש כשר.

י. בהכרח שיהיה לו ח"ו ירידה גדולה מאד קדם שבא לעשירות – צ"ע האם הכוונה להשתדלות על פרנסה? או ללימוד שלא לשמה? או אולי לבעס?^{יב} ראיתי מבארים שהכוונה להשתדלות בפרנסה אבל כאמור הפל"ח ביאר עפ"י תורה יב שהכוונה ללימוד שלא לשמה.

יא. ואף-על-פי שגמציאם גם צדיקים ואנשים פשירים שיש להם מעות, אבל הוא פבד וקשה מאד מאד. וגם העשירות שיש להם לצדיקים, הוא מזיק להם לעבודתם. – צ"ע מדוע מזיק והאם רק לצדיקים מזיק ולא לאנשים כשרים?

יב. וגם העשירות שיש להם לצדיקים, הוא מזיק להם לעבודתם – משמע שכיון שבחורבן הבית נפלה העשירות לקליפות, לכן היא מזיקה לצדיקים. משמע שחורבן הבית הוא חורבן הדעת, וממון בלא דעת מזיק, כמבואר בתורה כג, שעל כן כדי להוליד ממון צריך לצעוק כפלים כילודה, כדי ללדת את הממון ואת המוחין של הסתפקות השייכים לו, כדי שיתקיים בו מאמר חז"ל איזהו עשיר השמח בחלקו, ולא ח"ו מאחז"ל יש לו מנה רוצה מאתים. וצ"ע האם לזה כוון רבנו כאן שאחרי החורבן קשה שיהיה ממון בלי שיוזק, כי חסר דעת

אבינו ע"ה על שליטת ארץ הקדושה, ולא היה יכול לרדת לעומקו רק ששפט באסטרולוגין שלו על שרי המקומות וירד לעומקו, ובארץ ישראל לא השיג עד שאמר לו הש"י אל הארץ אשר אראך, חפצך ותשיג שליטת הארץ וכן השיג אח"כ בנבואה.

^ט ילקוט שמעוני בראשית פרק כה רמז קיא – "מכרה כיום את בכורתך לי". אמרו כשהיו יעקב ועשו במעי אמן א"ל יעקב לעשו אחי שני עולמות לפנינו העוה"ז ועוה"ב העוה"ז יש בו אכילה ושתייה ומשא ומתן לישא אשה ולהוליד בנים ובנות אבל העוה"ב אין בו כל המדות הללו רצונך טול אתה העוה"ז ואני אטול העוה"ב, שנאמר "מכרה כיום את בכורתך לי" כאותו היום שהיו בבטן אמם, מיד כפר עשו בתחית המתים שנאמר הנה אנכי הולך למות אותה שעה נטל עשו חלקו העוה"ז ויעקב נטל חלקו העוה"ב וכשבא יעקב מבית לכן וראה לו עשו בנים ובנות עבדים ושפחות א"ל יעקב אחי לא כך אמרת לי שתטול אתה העוה"ב ואני אטול העולם הזה מנין לך כל הממון הזה שתשמח הררה עשו בדעתו ומה העוה"ז שאינו חלקו נתן לו הקב"ה שכרו העוה"ב שהוא חלקו על אחת כמה וכמה מיד אמר עשו רצונך בוא ונעשה שותפות טול אתה חצי העוה"ז וחצי העוה"ב כו' א"ל יעקב בני רבים ואינן יכולין לעמוד ביסורין שנא' ודפקום יום אחד:

^י בראשית כז (מ) ועל-חרבך תחיה ואת אחיך תעבד והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צנאך:

^{יא} פל"ח תורה יב אות ג' – על מה שכתב ויספר לו את הדברים האלה, פירש רש"י שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממון וכו', פירש שלא בא לבחי' הזאת שישבול תורתו משמעות ערמימות אלא מתוך אונס אחיו, ושנטל ממנו ממון כדי בשמאלה עושר וכבוד, ולכאורה תיבת מתוך אונס אחיו אינו מבואר כלל, אך הענין הוא כי עכשיו בזמן הגלות בזמן התגברות שליטת עשו וכו', הם נוטלין כל השפע וישראל ניזונין רק מתמצית כמבואר בזה"ק, ועיקר אחיזתם הוא מסטרא דשמאלה כידוע ועל כן אי אפשר עכשיו להמשיך שפע עושר וכבוד, רק משמאלה של תורה ולא מימינה (והדבר מובן ממילא קצת ואי אפשר להאריך בזה), וזה מדוקדק בדבריהם ז"ל שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממון, היינו שנטל הוא כל השפע שלו, ובשביל זה מוכרח הצדיק עכשיו ליפול קצת לבחינת שמאלה דייקא, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות של עושר וכבוד.

^{יב} ראה לק"ה הרשאה ד' יב – וזהו רשע כגבה אפו וכו', כי העשירות של הרשעים בחינת ערב רב, הוא בחינת פסע וחרון אף, הפך העשירות דקדושה של ישראל שגמץ רק על ידי כבישת פסע וחרון אף, אבל אצלם העשירות על ידי חרון אף, ועל כן באמת נאמר בהם (קהלת ב, כג): "גם כל ימיו פסע ומכאובות", כי הגדלה והעשירות שלהם הוא בעצמו פסע ממש, ועל עשירות כזה נאמר (קהלת ה, יב): "עושר שמור לבעליו לרעתו" – זה בחינת פסע שנקרא רעה, כמו שכתוב (קהלת יא, י): "והסר פסע מלבך והעבר רעה מבשרך", כמו שכתב רבנו ז"ל (סימן סח).

וקשה להוליד אותה ע"כ רק מעטים שזכו לתיקון הברית ולצעוק הרבה לה' זוכים לממון עם המוחין שלו, כמבואר שם^{יג}, ועל כן מוזק להם כי אין להם מדת ההסתפקות כמו בזמן הבית?

יג. וגם העשירות שיש להם לצדיקים, הוא מוזק להם לעבודתם – עיין תורה ט' שעשירות צריך איש כשר רק כדי לזכות להתבוננות נפלאה בהשגות אלקות, שרק ע"י שיש לו כל הון דעלמא זוכה בה. ושם נתבאר שאע"פ שהכוונה עשירות מופלגת בפשוטו, אבל כל הון דעלמא בודאי שא"א, אלא הכוונה שיש לו ממון הרבה ושמח בחלקו כאילו יש לו כל הון דעלמא. וצ"ע האם לזה כיוון כאן רבנו שאיש כשר קשה שיהיה לו עשירות שיזכה על ידה להתבוננות הנ"ל, דאי לאו הכי מדוע צריך עשירות?

יד. בשבת סג. כל שכן בימינה עושר וכבוד – ומבואר בתורה יב שהפרנסה היא משמאל על כן מפילים את התנא לבחי' דקה של שלא לשמה דהיינו בחי' שמאלה של תורה כדי שימשך על ידו פרנסה. וצ"ע מדוע צריך לזה הרי יש להם פרנסה ע"י הכל שכן. ראה חיי מוהר"ן אות תצג (לקמן) שהפרנסה של ת"ח היא רק ע"י הק"ו הזה. אח"כ ראיתי שהפל"ח תורה יב אות ג' מביא קושיא זו בשם זקנו (רבי אהרן הרב של ברסלב). וראה שם אות ד' ו"י שאחרי החורבן מכח הק"ו שאמרו בגמ' שבת סג. אין למימינים בה אלא מעט ממון כדי חיותם ולא יותר, על כן מוכרח הצדיק ליפול לשמאל כדי להמשיך פרנסה בריוח.

טו. את הפסוק "בשמאלה עושר וכבוד" אמר שלמה המלך בזמן שבית המקדש היה בשיא תפארתו, וצ"ע שרבנו אומר שלאיש כשר קשה שיהיה ממון רב רק בגלל החורבן, ולפי ביאור הפל"ח אות ג' ו"י משמע שרק בגלל החורבן צריך הצדיק ליפול לבחי' שמאל כדי להמשיך פרנסה, כי בשמאל נמצא העושר, וקשה הרי גם לפני החורבן היה העושר בשמאל כנ"ל ששלמה אמר זאת בזמן הבית. נראה כוונת הפל"ח שדברי רבי נחמן מהרדינקע שכיון שהעושר למימינים בה הוא רק מק"ו לכן הוא מעט, זה רק אחר החורבן, אבל קודם כיון שעיקר הפרנסה ירדה לישראל אזי גם מכח הק"ו היה להם פרנסה בריוח.

יז. ראה גם לק"ה קדושין ג' אות יא – כי עקר הקדשה להתדבק בהשם יתברך, לזכות לחזות בנעם ה' הוא על ידי שמירת הברית, כמבאר בדברי רבנו ז"ל על פסוק "ומבשרי אֶחָזָה אֶלֶק", שעל ידי בחינת בשר קדש, שהוא שמירת הברית, על ידי זה יכולין לחזות אלקות, שהוא בחינת שרש השפע של העשירות, שאז זוכין לקבל הממון בקדשה, כי נתבטל חמדת הממון, שהוא בחינת עבודה זרה כלולה מכל העבודות וזרות של השבעים לשון וכו'. כי שרש הממון למעלה הוא קדשה גבה מאד וכו', עין שם בהתורה "צוית צדק". נמצא, ששמירת הברית הוא בחינת הנסיון והמשקל של כל אדם שעומד על המשקל, כי מי שזוכה לקדש את עצמו בקדשת הברית שהוא נקרא צדיק, פידוע (זהר נח נט), אזי זוכה לדבק את עצמו בהשם יתברך, ולחזות ולהסתכל באלקות, לראות שרש השפע של הממון והעשירות, שהוא שרש הנפשות, כמבאר במקום אחר (סימנים נט, סח). ואז ממשיך הממון והשפע בקדשה גדולה, ואז נשפע כל השפע הקדושה להשכינה ונקנסת ישראל, כמו שיהיה לעתיד לבוא בשיבוא משיח ויבנה בית המקדש במהרה בימינו, שאז יתקיים (דברים טו, ד): "אִפֹּס כִּי לֹא יִהְיֶה בָּךְ אֵבִיּוֹן". כי יתבטל העניינות והדלות מנקנסת ישראל, כי השכינה ונקנסת ישראל יקבלו כל השפע הקדושה משרשו העליון וזר אל יתערב בתוכם. וכל זה זוכין על ידי קדשת הברית, שעל ידי זה זוכין לעלות למעלה לחזות בנעם ה' – בשרש השפע העליונה, שהוא בחינת צדקה אור הפנים, בחינת (תהלים יז, טו): "אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחָזָה פָּנֶיךָ" וכו', ואז זוכין להמשיך כל השפע והעשירות להשכינה ונקנסת ישראל לבד בבחינת (מלאכי ג, י): "וְהָרִיקְתִּי לָכֶם פֶּרֶךְ עַד בְּלִי דִי" וכו'. כי שמירת הברית הוא הצנור של כל ההשפעות, פידוע, ועל כן זוכין על ידי שמירת הברית להמשיך כל השפע והעשירות דקדשה לנקנסת ישראל לבד.

יח. פרפראות לחכמה שם אות ד: ויש עוד סמך וסעד לדברינו אלה ממה שאמר רבינו ז"ל, ונדפס בהשיחות (שאחר הסיפורי מעשיות) שמיום שחרב בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקליפות, בבחינת ותורד פלאים אותיות אלפים וכו', ועל כן קשה לאיש כשר באמת שיהיה לו עשירות גדול מאלפים הרבה מזומנים וכו' והביא שם מה שאמר זקינו הקדוש וכו' מוהר"ר נחמן ז"ל על מאמר רז"ל כל שכן עושר וכבוד, ואמר ר' נחמן ז"ל שהוא רק כל שכן אבל לא בפירוש כי אף על פי שהוא כל שכן אין להם מזומנים וכו', מבואר להדיא שאף על פי שבוודאי גם בימינה כל שכן דאיכא עושר וכבוד אף על פי כן עכשיו שנפל העשירות קשה מאוד שיהיה להמימינים בה גם עשירות רב מזומן, אם כן יש לומר שמפני כך מוכרח הצדיק עכשיו ליפול לבחינת שמאלה דייקא בכדי להמשיך עושר וכבוד לישראל במזומן קצת גם כן כנ"ל:

טו. פרפראות לחכמה אות ג' – שם במאמר תהלה לדוד הנ"ל אות ג' כי כל העולם מקבלים פרנסתם משמאלה כמו שכתוב (משלי ג) בשמאלה עושר וכבוד, ובשביל זה נפל וכו' לאיזה שגיאה דקה כחוט השערה לבחינת שמאלה כדי שעל ידי זה יקבל שפע ופרנסה לעולם וכו', כמו שכתוב בשמאלה עושר וכבוד וכו' הקושיא בזה מפורסמת כי הלא אמרו רז"ל שבת דף ס"ג אמר רב ששת מאי דכתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, אלא בימינה אורך ימים איכא, עושר וכבוד ליכא (פירש"י בתמיה כיון דאיכא אורך ימים כל שכן עושר וכבוד, אלא למימינים בה אורך ימים איכא כל שכן עושר וכבוד וכו') נמצא הרי מבואר בדברי רז"ל שגם בימינה כל שכן דאיכא עושר וכבוד, ואם כן למה צריך הצדיק ליפול כחוט השערה לבחינת שמאלה, בשביל להמשיך עושר וכבוד, מאחר שגם בימינה של תורה איכא עושר וכבוד ושמעתי מפי אדוני אבי זקני ז"ל (רבי אהרן הרב של ברסלב) שהקשה זאת לפני רבינו ז"ל, וגם אמר על זה תירוץ לפני רבינו ז"ל וקלסיה רבינו ז"ל, אך שכחתי כל הענין. ולכאורה נראה לעניות דעתי שהתירוץ על זה מבואר בדברי רבינו ז"ל באות זה אחר כך במה שכתב ויספר לו את הדברים האלה, פירש רש"י שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממון וכו', פירש שלא בא לבחי' הזאת שיסבול תורתו משמעות ערמימות אלא מתוך אונס אחיו, ושנטל ממנו ממון כדי בשמאלה עושר וכבוד, ולכאורה תיבת מתוך אונס אחיו אינו מבואר כלל, אך הענין הוא כי עכשיו בזמן הגלות בזמן התגברות שליטת עשו וכו', הם נוטלין כל השפע וישראל ניזונים רק מתמצית כמבואר בווז"ק, ועיקר אחיותם הוא מסטרא דשמאלה כידוע ועל כן אי אפשר עכשיו להמשיך שפע עושר וכבוד, רק משמאלה של תורה ולא מימינה (והדבר מובן ממילא קצת ואי אפשר להאריך בזה). וזה מדוקדק בדבריהם ז"ל שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממון, היינו שנטל הוא כל השפע שלו, ובשביל זה מוכרח הצדיק עכשיו ליפול קצת לבחינת שמאלה דייקא, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות של עושר וכבוד.

טז. מבואר כאן בשיחה שרק אחרי החורבן קשה שיהיה לאיש כבר עשירות אבל בזמן הבית לא היה קשה. וצ"ע מתורה ר' שם מבואר להפך, שטעם שהצדיקים של היום הם עשירים, כי בגלגול קודם היו עניים, ומסתמא הכוונה גם לפני החורבן כידוע שהלל היה עני ועוד.

יז. "בשמאלה עושר וכבוד" הפל"ח ביאר על פי תורה יב שהכוונה ללומדים תורה שלא לשמה, אעפ"כ זוכים על ידה לעושר וכבוד בעוה"ז, וצ"ע לאיזה לא לשמה הכוונה? כי בודאי הלומד עמ"נ לקנטר הוא רשע ומוטב שלא נברא (ברכות יז). אלא הכוונה ללימוד על מנת להקרא רב שעליו אמרו מתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה, (פסחים נ:)/טו. דהיינו ללמוד רק על מנת לעשות נחת רוח להקב"ה/י, ויש בזה דקויות כי בתורה לז' תנינא/י"א אומר רבנו שאפילו ללמוד כדי לזכות לעוה"ב זה בחי' מילוי בטן עי"ש, גם ראה תולדות יעקב יוסף/טו שהלמוד בפלפול אפילו לשמה מעורב בו איזה תועלת הנאה על כן האריז"ל היה לומד תחילה בפלפול כדי לשבר את הקליפות, ועי"ז אח"כ חזר ללמוד את הסוגיא לשמה ממש לשם יחוד קב"ה ושכינתיה. וראה מכתב מאלהו ח"א 17 ששבר עוה"ב מכח הדביקות בהקב"ה, ומי שחסר דביקות א"א ליתן לו שבר אלא בעוה"ז. ולפ"ז מי שעב"פ לא בחר בעוה"ז, כבר יש לו איזה בחי' של דביקות שהרי ברור ששם השכר הוא דביקות בו ית', נמצא שלא לשמה שעליו נאמר בשמאלה עושר וכבוד בעוה"ז הוא רק מי שבאמת חפץ בהנאות עוה"ז על כן א"א ליתן לו שבר האורך ימים בימינה.

יח. לפי המבואר בלק"ה תלמוד תורה ג' ה' שרק צדיק גדול מאד יכול להמשיך פרנסה ע"י שיורד לבחי' שמאל כי צריך לזה לעלות לעתיקא ששם שרש הממון ולהוריד משם לשמאל רק לציר השפיע שם לעשירות, אבל תכף הוא חוזר משמאל לימין וכולל שמאל בימין, וממשיך תורה ופרנסה לעולם בקדושה גדולה, כי הוא מוציא כל העשירות משמאל לימין. – א"כ צ"ע מה כוונת הפל"ח שביאר את השיחה שלנו עפ"י המבואר שם, הרי איש כשר אע"פ שהוא צדיק, אבל הוא לא הצדיק הגדול שיכול לעלות לעתיקא (כמבואר בתורה קה/י) שאפילו צדיק גדול מאד זה לא פשוט שזוכה לזה. על כן נ"ל פשוט שכל כוונתו לאיש כשר שמקושר

טז עיין פל"ח תורה ג' שם עפ"י התוס' בפסחים נ: שהקשו סתירה בגמ' שבברכות יז. אמר רבא הלומד שלא לשמה מוטב שלא נברא, ובפסחים נ: אמר מוטב שילמד שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה. ואורי' דהתם (בברכות יז) מיירי כגון שלומד כדי להתייחר ולקנטר ולקפח את חבריו בהלכה, ואינו לומד ע"מ לעשות, לכן מוטב לו שלא נברא. אבל בפסחים מדובר שלא מתכוון להרעה אלא מתוך עצלות. והביאור עיין בתורה קנט שללמוד לשמה היא מדרגה גבוהה וקשה, וצריך להיות ראוי לה, לכן מי שרוצה ללמוד לשמה לאוקמה שכינתה מעפרה, או עב"פ לומד עמ"נ לחזור בתשובה ולהתקרב אליו ית', אזי אפילו שלא מצליח כיון שפנימיות מחשבתו לשוב, עליו נאמר לעולם ילמד אדם שלא לשמה וכו', אבל מי שהוא זקן וכסיל, שסובר שהוא כבר צדיק, ואין לו צורך לשוב בתשובה, זה הוא הלומד רק עמ"נ להתייחר ולקנטר.

"ראה לקוטי הלכות יו"ד הלכות תורה הלכה ג אות ב' – אמרו רבותינו ז"ל (ברכות סג:): "אדם כי ימות באהל" (במדבר יט, יד) אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. וכמו שכתוב (ויקרא כו, ג): "אם בחקתי תלכו" – על מנת שתהיו עמלים בתורה (תורת כהנים שם), 'עמלים' דיקא, ועקר העמל והיגיעה שצריכין לעמל ולהתיגע בה תורה הוא רק בשביל לברר עסק התורה שיהיה הלמוד לשמה – לעשות נחת רוח ליוצרו ותברך, ולא יהיה למדו חס ושלום בשביל תועלת עצמו להתייחר ולקנטר חס ושלום, ולא יעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדם לחפר בה וכו' (אבות ד, ה). ועקר היגיעה והעמל בשעת הלמוד הוא רק בתורה שבעל פה, כי בלמוד חמש אין צריכין להתיגע כל כך. ועקר היגיעה והעמל הוא רק בתורה שבעל פה. וזהו מחמת שבתורה שבעל פה שחידש התנא או איזה צדיק – בהכרח יש בה בחינת "שמאלה", שהיה מכרח התנא לאיזה שגיאה דקה כדי להמשיך פרנסה כנ"ל, אשר משם נמשך בחינת אצילות של "ופשעים יבשלו בם" כנ"ל. ומחמת זה כל מי שרוצה לעסק בתורה באמת ולזכות לכתרה של תורה, לזכות על ידי התורה לחיי עולם להתדבק בקונו אשר זה תכלית עסק התורה הקדושה, הוא צריך להתיגע מאד בעסק התורה שבעל פה, לברר ולהכניע בחינת אצילות "ופשעים יבשלו בם", דהיינו המחשבות של גסות ופניית והערמימיות שרודף אחרי מחשבתו, ורוצים להטות לבבו מן האמת חס ושלום, לעסק בתורה בשביל כבוד וגסות בשביל שיתקרי רבי, בשביל שיהיה רב באיזה קהלה, או מורה הוראה, או להיות מפרסם ולומר תורה בסעדה שלישית ולהנהיג העולם, ולהרבות כבודו, כנהוג עכשו, וכיוצא באלה הפניות והשטויות הרבים והבלבולים שיש להלומדים בשעת עוסקם בתורה שבעל פה. וכל זה נמשך משגיאה דקה שהיה להצדיק בשעת התגלות תורתו, שהיה מכרח לפל בה בשביל להמשיך פרנסה לעולם כנ"ל. ועל כן צריכין יגיעה גדולה, דהיינו לשוב בתשובה שלמה על כל מעשיו הרעים, ולהתאמץ בכל עז להכניע ולהשפיל כל אלו המחשבות רעות ולבקש מהשם יתברך שיזכה שיהיה למדור להשכינה, דהיינו שיעסק בהתורה בשביל השם יתברך לבד, שצונו לעסק בתורה ולעשות נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו.

"תורה לז' תנינא – ממתיים ידך ה', ממתיים מחלד, הינו מן המתים על-ידי ה', ויש להם עולם הבא, ומן המתים מחלד, דהיינו בני עולם הזה, וזהו חלקם בחיים וצפונה, הינו שתי הכחות כנ"ל, ששניהם בחינת: תמלא בטנם, הינו מלוי בטן בעולם הזה או בעולם הבא כנ"ל, וזהו: ישבעו בנים והניחו יתנם לעולליתם, כנ"ל, וגם מי שבוחר בעולם הבא, ורוצה להשאיר זכותו לבניו, גם זה בחינת: ישבעו בנים והניחו וכו'. אבל אני בוחר לעצמי משתי הכחות הנ"ל בצדק אחרת פניה, שעם כל הצדקות שלי אצוה לחיות פני ה', אשבעה בהקיץ תמונתה, כנ"ל. ועם כל זה טוב מאד אפלו מי שעובד בשביל עולם הבא. וגם טוב להשאיר זכותו לבניו, כמובא, שאין לאדם לקבל כל שברו, רק ישאיר זכותו לבניו אחריו. רק שהצדיקים השלמים, אלהי ה' באמת, כגון דוד וכו' יצא, אין בוחרים בכל זה כלל, ואין רוצים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ולא להשאיר זכותם וצדקתם לבניהם, רק למלאות רצונו יתברך וכנ"ל:

ט תולדות יעקב יוסף פרשת שלח אות יד – האר"י זלה"ה למד הלכה בפלפול תחלה לשבר הקליפות, ואח"כ למד פנימית התורה שהיא הכנסת כלה. וז"ש לעולם יעסוק אדם בתורה, ר"ל פלפול שהוא שלא לשמה לשם ה' רק לשבר הקליפות, שמתוך זה בא לשם ה' ודו"ק.

כ תורה קה – ...והנה איתא בזהר (נשא דף קלז:): אית רחמים ואית רחמים, אית רחמים פשוטים דזעיר אנפין, ואית רחמים גדולים דעתיקא סתימא, כמו שכתוב (ישעיהו נ"ד:): וברחמים גדולים אקבצו. ואנו צריכין רחמים, אף בעוונותינו הרבים בדור הזה אין מי שיתפלל כה, שיכול להמשיך הרחמים, מחמת שאין מי שפיר גדלת הבורא כל כך, מפני גדל הגלות והדחוקות..... וזהו בחינת

לצדיק הדור הגדול מאד שבכוחו להמשיך שפע מעתיק כמבואר שם. ונמצא לפ"ז שאע"פ שמקושר לצדיק גדול צריך גם הוא בעצמו לירד קצת לשמאל כדי להמשיך לעצמו ממון יותר מכדי חיותו. ובאמת אם תדייק ראה שכתב כאן שצריך לזה נפילה גדולה ובתורה יב כתב נפילה דקה מאד. ועל כן נראה שבאמת כאן אין הכוונה שישאר איש כשר אם יבחר ליפול לשמאל כדי לזכות לעשירות, אלא שהעשירות שתיהיה לו תהיה ממון חסר ועטוף בעצבות והרגשת חסרון תמיד כנ"ל. אבל שלאיש כשר יהיה ממון דקדושה ממון כפול בריוח ועשירות זה אפשר רק ע"י הצדיק הגדול כנ"ל.

יט. בחיי מוהר"ן תצ"ג אומר רבנו שלוליא קושית הגמ' אם בשמאלה עושר כ"ש בימינה, לא היה לצדיקים שום עושר וכבוד בעה"ז כפשוטו של מקרא, אורך ימים בימינה". וצ"ע איך היו חיים? אל על כרחק לומר שכדי חיותם היה להם, וא"כ צ"ע מה שאמר רבי נחמן מהורדיקנע שע"י הק"ו כיון שהוא לא מפורש זכו רק כדי חיותם קשה הרי זה כבר היה להם. וצ"ל שמצינו (בברכות יז:) שחנינא בן דוסא די היה לו בקב חרובים לשבוע, וכנראה שזה מה שהיה לצדיקים לוליא הק"ו של חו"ל, אבל ע"י הק"ו נמשך להם כדי חיותם באמת, אבל לא בריוח ולא עשירות כלל.

עוד סיכום המהלך

בגמרא שבת סג. הקשו אם ב"שמאלה עושר וכבוד" ק"ו שראוי שגם בימינה יהיה עושר וכבוד. שאם ללומדים שלא לשם שמים יש עושר וכבוד בזכות התורה, כל שכן שראוי שיהיה ללומדים תורה לשם שמים. ובחיי מוהר"ן אות תצ"ג/כ"א רבנו אמר שע"י הקושיות שמקשים העולם על הצדיקים יש להם פרנסה/כ"ב. ובאמת

תפלת הקדוש ברוך הוא, שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: מנין שהקדוש ברוך הוא מתפלל, הינו שבכחול בחינות הרחמים פשוטים מבקשים ומתפללים ומעוררים הרחמים הגדולים. כי אנו אין בנו כח פי אם לעורר הרחמים פשוטים, שהם בחינות רחמים סתם דזעיר אנפין, אבל אלו הרחמים יש להם גבול, וכפי מדת הרחמים הפשוטים האלו, חס ושלוש, אי אפשר להושיע לנו. על כן אנו צריכים לבקש שהרחמים סתם שאנו מעוררין בתפלתנו אצל השם יתברך, שאלו הרחמים בעצמם יתפללו ויעוררו הרחמים הגדולים, שיהיה נמשך עלינו רחמים רבים משם, ועל ידי זה יהיה לנו ישועה בודאי, וזהו בחינת תפלת הקדוש ברוך הוא כנ"ל: והכן היטב, כי הם דברים נפלאים ונוראים מאד:

כ"א חיי מוהר"ן אות תצג - (ג) לענין הקשיות שדרך העולם להקשות קשיות הרבה על הצדיקים, ובפרט עליו שהיו מקשים קשיות הרבה, ענה ואמר בדרך צחות הלא על ידי הקשיות שמקשים עלינו יש לנו פרנסה ועשירות. כי העשירות והפרנסה של הצדיקים העוסקים בתורה לשמה הוא רק על ידי קשיות. כי רבותינו זכרונם לברכה אמרו (שבת ס"ג), 'אך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד והקשו, בימינה אך ימים איכא, עושר וכבוד ליכא. והשיבו, כל שכן עושר וכבוד'. נמצא שעל ידי הקשיות דיקא נמשך העושר והכבוד להצדיקים המימינים בתורה לשמה. כי אם לא היו רבותינו זכרונם לברכה מקשים קשיות זו לא היה שום עושר וכבוד להצדיקים כפשוטו של מקרא שנראה שבימינה היא רק אך ימים. אבל על ידי הקשיות שהקשו אך ימים איכא עושר ליכא, על ידי זה נמשך העושר והכבוד להצדיקים כמו שתמצא שם כל שכן עושר וכבוד. נמצא שעל ידי הקשיות דיקא יש להצדיקים פרנסה כי עקר העושר והכבוד להצדיקים על ידי קשיות: שם אות תצד - (נא) ואף על פי שדברים אלו אמר בדרך צחות שקורין ווערטל (בדיחה), אבל באמת דברים בגו ויש בענין זה עמקות גדול וסוד עמק מאד. כי כל הדברים שלו, אפלו דברי צחות שלו שאומר שקורין ווערטל, יש בכלם סודות עצומות נוראות ועמקות מאד. ואפלו אדם פשוט שיש לו שכל אמת קצת יכול להבין בהם קצת רמזים נפלאים ונוראים (אמר המעתיק עין בלקוטי א' סימן יב במאמר תהלה לדוד ובלקוטי הלכות הלכות תלמוד תורה הלכה ג' ותבין קצת דברי צחות הנ"ל):

כ"ב הביאור בזה עיין פל"ח תורה יב אות ז' ואות ח' ואות ט' - והנה מזה וממה שביארנו לעיל, תבין נפלאות בדברי צחות הקדושה של רבינו ז"ל שאמר פעם אחת שעל ידי הקושיות שמקשים עלינו (היינו עליו ז"ל ועל שאר צדיקי אמת). על ידי זה יש לנו פרנסה ועשירות, כי כל הפרנסה והעשירות נמשך על ידי קושיות כמו שהקשו רז"ל אורך ימים בימינה איכא עושר וכבוד ליכא, ותרצו מכל שכן עושר וכבוד נמצא שעל ידי הקושיא שהקשו רז"ל בזה הפסוק, על ידי זה נמשך העושר והכבוד של הצדיקים המימינים בה עכ"ל ועיין בשיחות הר"ן שכתב שם הר"ר נתן ז"ל שיש בדברי צחות אלו עמקות גדול: ולכאורה אין לדברים הללו שום ביאור מה ענין הקושיות שהחולקים מקשים על הצדיקי אמת, להקושיא שהקשו רז"ל בהיפוך שמגיע גם להצדיק אמת עושר וכבוד אבל לפי הנ"ל תבין קצת עומק נפלאות כוונתו הקדושה ז"ל, וגם בזה תבין ביותר מה שנתבאר לעיל כי באמת זו הקושיא שהקשו בימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא, זהו בעצמו בחינת הדחייה וההפלה שמפילין את הצדיקים המימינים בה לבחינת שמאלה גם כן בשביל להמשיך עושר וכבוד כי כבר נתבאר שבשעה שהצדיק דבוק בבחינת ימינה של התורה, אזי אין חפץ כלל בעושר וכבוד, רק אדרבא מחליף גם השפע של עושר וכבוד גם כן על אורך ימים ואז בוודאי לא קשיא ליה כלל היכן העושר והכבוד שבימינה, מאחר שאינו חפץ בזה כלל ויודע שבוודאי נמשך משם גם שפע גשמיית במכל שכן, רק שהוא אינו חפץ בזה כלל, רק בשפע רוחניות של אורך ימים ובשביל זה מוכרחין להפיל אותו לאיזה בחינת שמאלה ומה בעצמו נמשך מה שהקשה עושר וכבוד ליכא, כי הגם שהעיקר הוא דבוק בבחינת ימינה, ואינו חפץ לנתק עצמו מבחינת ימין ולירד לשמאלה לגמרי בשביל עושר וכבוד חס ושלוש, רק על ידי הבחינה הנ"ל שמפילין אותו לאיזה בחינה שמאלה שמשם עושר וכבוד, על ידי זה עולה אז על מחשבתו להקשות היכן העושר והכבוד שבימינה, כי באמת גם עכשיו הוא רוצה להמשיך שפע רק מבחינת ימינה רק שזה שמקשה עושר וכבוד ליכא, זה בעצמו הוא בחינת שגיאה הדקה שנפל לבחינת שמאלה ואז תיכף חוזר לימין וכולל שמאל גם כן בימין, ומתרחץ לעצמו אלא בימינה אורך ימים איכא כל שכן עושר וכבוד, ועל ידי זה ממשך באמת השפע של עושר וכבוד בקדושה גדולה גם כן מבחינת ימינה, ועל ידי בחינת שמאלה היינו על ידי הקושיא הנ"ל שנמשך מבחינת שמאלה (ועיין לשון הגמרא ופירש"י המובא לעיל ותבין ביותר) ובה ממילא מיושב ביותר הקושיא המפורסמת הנ"ל שהקשו, הלא בימינה יש גם כן עושר וכבוד, כי זה העושר והכבוד שבימינה נמשך ונצטייר גם כן על ידי הקושיא שבה מבחינת שמאלה כנ"ל. והנה מזה שמפילין את הצדיק לבחינת שמאלה גם כן בשביל להמשיך עושר וכבוד על ידי הקושיא של עושר וכבוד ליכא כנ"ל, מזה נמשך ושתלשל מה שיש כח להלמדן ללמוד תורת התנא והצדיק שלא לשמה ממש, עד שעל ידי זה מקשה קושיות וחולק על צדיקי אמת שבודאי, ומקבל כח זה מהתורה שבעל פה שלומד, ואז התורה שבעל פה שהיא השכינה כביכול בגלות בפה הלמדן כנ"ל ואז הקדושה בבחינת עניות ודלות גדול, כי מהלימוד שהוא שלא לשמה ממש חס ושלוש, אין יכולין להמשיך אפילו עושר וכבוד לישראל בפרט להצדיקים והכשרים שבישראל, כי אז נוטלין העבו"ם כל השפע חס ושלוש, כמבואר בליקוטי הלכות הנ"ל אך כשהצדיק שומע כל אלו הצירופין של הקושיות והמחלוקות

לוליא קושיה הגמ' הנ"ל לא היה לצדיקים ממון כלל כפשוטו של מקרא שבימינה יש רק אורך ימים, דהיינו שכר עוה"ב, (כי כידוע כל מה שלוקחים בעוה"ז נחסר מעולם הבא). ועל זה אמר רבי נחמן מהורדינקע שכיון שפרנסתם היא רק מכח קושיא ולא כתובה בפירוש במקרא, על כן היא מועטת רק כדי חיותם, אבל לא נמשך עי"ז ממון בריוח וכ"ש עשירות.

רבנו מבאר כאן שכל זה רק אחר החורבן, וצריך לומר שבזמן שהבית המקדש קיים כיון שהיה יחוד קב"ה ושכינתיה תדיר, היה גם שפע גדול של פרנסה לשכינה ליתן טרף לביתה הם כנסת ישראל, ואז גם מכח הקושיא הנ"ל היה לצדיקים עשירות/כ"י. ורק אחרי החורבן שהסט"א לוקחת את השפע לאומות העולם וישראל פרנסתם רק מהתמצית, לכן השפע שיש לאיש כשר מכח הקושיא הנ"ל הוא רק כדי חיותו אבל לא בריוח וכ"ש לא עשירות.

וכדי שיהיה לו פרנסה בריוח ועשירות בהכרח שיפול קצת לשמאל לשם נשפע השפע אחרי החורבן, אלא שאם ישאר שם לא יהיה איש כשר ואם ישאר איש כשר לא יהיה לו ממון כלל. ולפי המבואר בלק"ה ת"ת ג' ה' עפ"י תורה יב שזה יכול לעשות רק צדיק גדול מאד שבכוהו להמשיך פרנסה משרשה במזל העליון שבכתר לשמאל ומיד לימין לכלול השמאל בימין. על כן נראה שאחרי החורבן א"א שיהיה ממון דקדושה בריוח לאיש כשר רק ע"י שיהיה מקושר לצדיק גדול מאד שבכוהו להמשיך פרנסה באופן זה.

אלא שאיש כשר מסתמא כל כסופיו הם לדביקות בהקב"ה ועשיית רצונו בשלימות, ולא ליפול ח"ו אפילו לרגע של שלא לשמה, והוא שמח בחלקו ולא חפץ כלל בעשירות שהיא ניסיון שקשה מאד לעמוד בו ולהשאר איש כשר, כמבואר בגמרא שחפשי הקב"ה מדה טובה לישראל ולא מצא אלא עניות. וכנראה כדי שלא תהיה עניות מופלגת ממשיך לו הצדיק הגדול כנ"ל פרנסה לפי צרכו.

עד כאן ההקדמה

עכְשׁוּ בְּעֵתִים הַלָּלוּ, אַחֲרֵי חוֹרְבָן בִּי הַמִּקְדָּשׁ כִּפִּי שִׁיתְבָּאֵר לִקְמוֹן, קִשָּׁה מְאֹד מְאֹד שִׁיְהִיָּה מְעוֹת לְאִישׁ כָּשֶׁר דִּהְיִינוּ צָדִיק/כ"י, דִּהְיִינוּ מִי שְׁזָכָה לְלִמּוּד תּוֹרָה לְשִׁמְחָה, כִּפִּי שִׁיתְבָּאֵר לִקְמוֹן. פִּי צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה לֹא יִרְדָּה גְּדוּלָּה מְאֹד, ח"ו, עַד שִׁיִּשְׁיֵג מְעוֹת כִּי אַחֲרֵי הַחוֹרְבָן הַשֶּׁפַע לֹקַחַת הַסֵּט"א בַּחֲוִי שְׂמָאֵל. וְשֵׁם הַכַּפִּירוֹת וְהַהִסְתָּרָה, אֲלֵא אִם יֵשׁ בְּכוֹחוֹ שִׁישׁ לַחוּזֹר וּלְכַלּוֹל הַשְּׂמָאֵל בִּימִין, בַּחֲוִי מִה שְׂמִיבֹאֵר בְּתוֹרָה יֵב שְׂכָדִי שִׁיְהִיָּה פִּרְנָסָה לְעוֹלָם מִפִּילִין אֶת הַצָּדִיק לְשִׂמְחָלָה שֶׁל תּוֹרָה, דִּהְיִינוּ לְבַחֲוִי שֶׁל לִימּוּד שֶׁלֹא לְשִׁמְחָה.

וְאַפְּלוּ אַחֲרֵי הִירְדָּה הַגְּדוּלָּה ח"ו מִעֲבֻדָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, דִּהְיִינוּ לְבַחֲוִי שֶׁל שֶׁלֹא לְשִׁמְחָה, עֲדִין לֹאֵנוּ כָּל אֶחָד מִשִּׁיג מְעוֹת. פִּי גַם הִרְשָׁעִים וְקָלִי עוֹלָם לֹאֵנוּ כָּל אֶחָד מִשִּׁיג מְעוֹת/כ"י, וְאַפְּלוּ אִם מִשִּׁיג מִמּוֹן, הוּא מִמּוֹן בְּלֹא מוֹחִין שֶׁל הַסְּתַפְקוֹת וְשִׁמּוֹר לְרַעְתּוֹ כְּמִבְּאֹר בְּתוֹרָה כִּג שְׁתַּמִּיד מְרַגֵּשׁ חֹסֶר כִּי יֵשׁ לוֹ מִנָּה רֹצֵה מֵאֲתִים. אֲבָל אִישׁ כָּשֶׁר בְּאַמְתּוֹ, שְׂאוּחוֹ בִּימִינָה שֶׁל תּוֹרָה, וְרוֹצֵה רַק מִמּוֹן דְּקִדּוּשָׁה, רְחוּק מְאֹד שִׁיְהִיָּה לוֹ עֲשִׁירוֹת.

של אלו החולקים עליו (שכל זה נמשך בשורשו מבחינת הקושיא של עושר וכבוד ליכא שזו היא הבחינת שגיאה דקה של שמאלה שנפל הצדיק לתוכה בשעת אמירת תורתו, שמה נמשך הכח שיש להחולקים להקשות ולחלוק עליו), והצדיק לוקח אלו הצירופין ועושה מהם הלכות ומעלה השכינה מהגלות שבפה הלמדן, אז נמתק ועולה בחינת שמאלה של תורה ונכלל בימינה, ואז נמשך שפע ועשירות גדול על ידי בחינת שמאלה דייקא כנ"ל. נמצא שהקושיא שמקשין החולקין על הצדיקים נמשכין ונשתלשלין בשורשן מבחינת הקושיא שהקשו רז"ל עושר וכבוד ליכא, שזה בחינת מה שמפילין את הצדיק לבחינת שמאלה, ומה נשתלשל כל כך עד שנכנס ערמימיות בהלמדן וחולק על הצדיקים ומדבר עליהם עתק וכו', ועל ידי זה בעצמו עיקר התיקון כי הוא מכוון גדול מהשם יתברך וכו' כמבואר בפנים כי על ידי זה הצדיק מעלה השכינה מהגלות שבפה הלמדן, וחוזר הבחינת שמאלה לשורשה ומקומו, ששם הוא בדקות גדול מאוד והיינו בבחינת הקושיא הנ"ל שמשם נמשך פרנסה כנ"ל.

כ"י צ"ע מתורה ר' כנ"ל. שצדיקים עשירים היום כי בגלגול קודם היו עניים משמע גם בזמן החורבן.

וראה לעיל בהקדמה, שהקושיא היא רק למהלך שבשמאלה עושר וכבוד הוא תמיד. אבל אם הוא רק אחרי החורבן אזי פשוט שבזמן הבית העושר וכבוד היה בימין.

כ"י ראה תורה קטז תנינא – כי הצדיק הוא בְּדִמּוּת וְצֶלֶם כָּל הָאֲנָשִׁים וְאִין בּוֹ שׁוֹם שְׁנוֹי, וְאַף-עַל-פִּי־כֵן הוּא עֲנִין אַחֲרֵי לְגִמְרִי, וְשִׁאֲרֵי בְּנֵי-אָדָם אֵינֶם בְּדִמּוּתוֹ כָּלֵל בְּאַמְתּוֹ לְאַמְתּוֹ, כְּמוֹ שְׂאֵמֹר רַבֵּנוּ ז"ל, שְׂאִישׁ הַכָּשֶׁר נִדְמָה שְׁהוֹלֵךְ עִם פְּרָכְשׁוֹת וְדָקִין כְּמוֹ שְׂאֵר בְּנֵי-אָדָם, וְאַף-עַל-פִּי־כֵן הוּא עֲנִין אַחֲרֵי לְגִמְרִי. וְכֵן אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּאַמְתּוֹ הִיא מְבֻדָּלֶת וּמִפְרָשֶׁת לְגִמְרֵי מִשְׁאֵר אֲרָצוֹת כָּל עֲנִיָּיָה וּבְחִינוֹתֶיהָ. וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שְׂאֲרֵי-יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם רָקִיעַ אַחֲרֵי מִשְׁאֵר אֲרָצוֹת, וְכִמּוּכֵן בְּזֶהֱרֵי הַקְדוּשׁ פְּרִשְׁתִּי תְרוּמָה. אֵךְ אֶף-עַל-פִּי־כֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת לִפִּי מִרְאֵה עֵינֵי הָאָדָם אֵין רוֹאִים שׁוֹם שְׁנוֹי בֵּין אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְשְׂאֵר אֲרָצוֹת,

כ"י צ"ע כי לפי המבואר בלק"ה תלמוד תורה ג' אות ד' רשעים וקלי עולם כיון שאוחזים רק בשמאלה של תורה בודאי לא יהיה להם פרנסה כי בשמאל אחיזת הסטרא אחרא אלקים אחרים שעל ידם נתעכב השפע.

פי דע, שמיים שחרב בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקלפות בבחינת: "ותרד פלאים" (איכה א/כ), פלאים – אותיות אלפים. כי קודם החורבן היה יחוד קב"ה ושכינתיה פנים בפנים תמיד, ועי"ז היה נשפע שפע קדושה רוחני וגשמי לישראל, ואז גם בימינה של תורה היה שפע ממון רב מכח הק"ו המבואר בשבת סג. אבל בחורבן נפסק היחוד הזה ואינו אלא בשעת התפילה לזמן מועט/כ"ו, ונחסר השפע מאד, על כן השכינה נפלה מאד, ולעומתה קמה הקליפה כמ"ש "ולאום מלאום יאמץ" ועל כן עתה השפע מקבלת הקליפה וישראל מקבלים ממנה מעט. ועל כן בימינה של תורה מכח הק"ו א"א לקבל ממון אלא מעט מאד כדי חיותו, ולא יותר, על כן ההכרח לירד לבחי' שמאלה של תורה בחי' שלא לשמה, להמשיך משם ממון ע"י שמיד חוזר ללשמה וכולל השמאל בימין/כ"ח, והיא עבודה קשה של צדיקים/כ"ט. **הינו שהאלפים של עשירות דקדושה ירד פלאים, דהינו ירידה גדולה ונפלאה.** דהיינו לשמאלה של תורה דהיינו לבחי' שלא לשמה. כי כל השפע נוטלים האומות וישראל נזונים רק מהתמצית, דהיינו מעט כדי חיותם ולא יותר. וזהו שאמר ותרד פלאים דהיינו נפילה אחר נפילה, ע"י שהשכינה נפסק ממנה השפע ועי"ז ישראל נפלו מאד מהדעת, והתגברה עליהם תאוות ממון, שהיא עבודה זרה, על כן קשה מאד שיהיה ממון כשר לאיש כשר, כמבואר בלק"ה/ל' שעיקר החורבן היה על עבודה זרה, שאע"פ שביטלוה בבית שני, אבל נשארה בתאוות ממון כמבואר בתורה כג, שעל כן קשה מאד לזכות לממון דקדושה.

^{כ"ו} **איכה פרק א' (ח) חטא חטאה ירושלים על כן לנידה היתה כל מכפדיה היוליה כי ראוי ערותה גם היא נאנחה ותשב אחר:** (ט) טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותרד פלאים אין מנחם לה ראה ידוך את עניי פי הגדיל אויב: (י) ידו פרש צר על כל מחמדיה כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבאו בקהל לך:

פרש"י – ותרד פלאים ירידתם נפלות פלאים הרבה שהכל פליאים שאירע לה מה שלא אירע לכל עיר:

אלשיך – ותרד פלאים שלא בהדרגה, כי היה לה מדה כנגד מדה היא לא שתה לבה אל ההדרגה, גם רעתה באה שלא בהדרגה.

לחם דמעה (רבי שמואל די ארזא) – ותרד פלאים מלשון (שופטים יב, יח) והוא פלא, כי כשם שהיא העלימה והסתירה מה שהיה עתיד לבא עליה על רוע מעלליה ולא זכרה אחריתה, גם קץ גלותה וסוף זמן ירידתה נעלמה ונסתרה, וזהו ותרד פלאים מלשון והוא פלא, ירידתה נסתרה, ולפי שאינה יודעת מתי קץ פדותה אין לה נחמה כלל. **עוד שם – ותרד פלאים, כשם שבעלותה ממזרים עלתה על ידי פלאים ונסים ונפלאות כן בירידתה לא ירדה אלא על ידי פלאים נסים ונפלאות וכמז"ל (איכ"ר ד, טו) שנשקעה החומה מאליה ונכנסו בה האויבים,**

קינת סתרים (רבי אברהם גלנטי) – ותרד פלאים למטה בסוד הגלות אין מנחם לה בזה פרשת אמור שמאחר שאין ייחוד בזמן זה מה תועלת יש בתפלתנו ועסק התורה ותרין התם מכל מקום סעיד יסמוך לה לכנסת ישראל והעניין שהוא נקראת סוכת דוד הנופלת בכל יום ויום נופלת ולכן אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו וזהו נופלת בכל יום תמיד התורה והתפלה עבד סעידו וסמיכו שאם עתידה ליפול בכל יום כחוט השערה לא יפול כי אם כחצי חוט השערה וזהו ותרד פלאים ירדה בפלא לפי שאין מנחם לה לא היה מי שינהל לה ואין מחזיק בידה למעבד לה סעידו וסמיכו.

^{כ"ז} **פרי עץ חיים – שער התפלה – פרק ז – קודם שחרב בית המקדש, לא היה פירוד בין זעיר ונוקבא, ותמיד היו פב"פ.** (א) כי מעולם לא היו מסתלקין המוחין מהם, וכמ"ש אצלנו במקומו: הגהה (א) צמח - לכן הזהיר שלא תעשה תפילתך קבע, כמאמר רז"ל: ואמנם אחר שנחרב בית המקדש בעונותינו, נסתלקו המוחין מזו"נ, ולכן אנו צריכין להתפלל תמיד בכל יום, כדי להחזיר למקומן את המוחין כדי שידווגו וז"נ. אבל קודם שנחרב, היו זו"נ פב"פ זיווגיהו לא פסיק, וכמעט שלא היינו צריכין להתפלל, כי לא היה בהם חסרון, ולא היו צריכין אל תפלתנו, כדי להמשיך מוחין לזו"נ לזווגם פב"פ, כי מעולם לא היו מסתלקין המוחין מהם, ואמנם אחר גמר התפלה, חוזרים המוחין להסתלק, וחוזר הדבר לבנו שהיה, ולכן החסידים לא היו הולכין תיכף לבתיהם אחר שהתפללו, אבל היו שוהין שעה אחת אחר התפלה, כדי שעל ידיהם יגמרו ויוסיפו כח למעלה ולא יסתלקו המוחין מהרה, וגם המוחין יתעכבו ברישא דזעיר ונוקבא שעה אחת יתירה אחר התפלה:

^{כ"ח} **כמבואר בלקוטי הלכות יו"ד הלכות תלמוד תורה הלכה ג (עפ"י תורה יב) אות ד' – כי באמת אף על פי שהפרנסה נמשך מבחינת 'שמאלה', אף על פי כן אי אפשר להמשיך הפרנסה כי אם בשנכחל שמאל בימין. שמשם נמשכין כל ההשפעות מכלליות שמאלא בימינא, כידוע (זהר ויחי רמד), כי בשנכחל חס ושלום לבחינת שמאל לגמרי – בודאי לא יהיה לו פרנסה כלל, כי משמאל אחיות הסטרא אחרא, שהוא אלהים אחרים שעל ידם נתעבב השפע, כמו שכתוב: "וסרתם ועבדתם אלקים אחרים ועצר את השמים ולא יהיה מטר" וכו'. כי אין צריך לפל לבחינת שמאל רק לציר השפע שם, כי שם נצטר השפע העליונה שאין בה שום ציור. נצטרית שם לבחינת עשירות ופרנסה, אבל אחר כך צריך תכף לחזר לימין ולכלל שמאל בימין כדי שיוכל להמשיך העשירות והפרנסה לעולם, כי עקר הפרנסה על ידי ימין, שהיא בחינת חסד, כמו שכתוב: (תהלים קלו, כה): "נתן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו".**

^{כ"ט} **שם אות ה' – ...ועל כן אי אפשר להשיג ולהמשיך פרנסה דקדושה לעולם, כי אם בשהוא צדיק גדול כל כך, עד שיכול לעלות עד עתיקא קדישא, שהוא בחינת המזל העליון ששם שרש כל ההשפעות כנ"ל. ושם בלא ימינא, ואין שם שום חלוק בין ימין לשמאל, וזה הצדיק שזוכה לבחינה זו הוא יכול להכלל שמאלא בימין, כי אף על פי שהוא נופל לשמאל – הוא יודע שבאמת גם השמאל הוא ימין, כי הוא יודע שרש ימין ושמאל בשרשם שהוא עתיקא. ששם בלא חד בלא ימינא. ושם עקר שרש ההשפעה. ועל כן זה הצדיק אינו יורד לשמאל כי אם לציר השפע שם לעשירות, אבל אחר כך תכף הוא חוזר משמאל לימין וכולל שמאל בימין, וממשיך תורה ופרנסה לעולם בקדושה גדולה, כי הוא מוציא כל העשירות משמאל לימין. בבחינת 'אחרי כן יצאו ברכש גדול', וכמו שכתוב (ויקרא כו, ג): "אם בחקתי תלכו" – על מנת שתהיו עמלים בתורה. 'עמלים' דיקא כנ"ל, לעמל לברר ולגרש אחיות הקלפות הנאחזין בשמאל מן העסק התורה וכו' כנ"ל, אזי 'נתתי גשמיכם בעתם', כי עקר הפרנסה על ידי זה כנ"ל:**

^ל **לקוטי הלכות חו"מ הלכות גניבה הלכה ב (עפ"י תורה כג) אות ט' – כי המקדש הוא בחינת עינים, בבחינת (יחזקאל כד, כא): "הנני מחלל את מקדשי וכו' מחמד עיניכם", כמו שכתוב (מלכים א, ט ג): "והיו עיני ולבי שם". כי שם כל השבועים פנים לתורה, בבחינת שבועים סנהדרין**

על-פן בהכרח שיהיה לו לאיש הכשר כיון שאוחז בימינה של תורה, ח"ו ירידה גדולה מאד לשמאלה של תורה דהיינו קצת שלא לשמה קדם שבא לעשירות, דהיינו אלפים מזמנים, ועדין הוא ספק פנ"ל.

אבל איש פשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות, ואף-על-פי שנמצאים גם צדיקים ואנשים בשרים שיש להם מעות/לא, אבל הוא כבד וקשה מאד מאד כנ"ל עפ"י תורה יב וגם עיין תורה כג כמה צעקות כפלים כילודה ב"פ ע' קלין, צריך איש כשר כדי להוליד ממון דקדושה שלא יהיה עושר שמור לבעליו לרעתו. וגם העשירות שיש להם לצדיקים, הוא מזיק להם לעבודתם. אולי כי נסיון העושר קשה יותר מנסיון העוני, ועל צדיקים מודקדק הקב"ה כחוט השערה.

גם באמת, אף-על-פי שיש להם איזה מעט עשירות, אבל אף-על-פי-כן אין להם עשירות גדול מזמן כמו שיש להקלי עולם שיש להם אלפים ורבבות אדמים מזמנים, הכוונה בזמן רבנו שלא היו בנקים, ולא כל כך פתויים לבזבז עליהם ממון רב. אבל היום גם לקלי עולם עפ"ר אין מזומן כי מתגבר עליו תאוות הממון ולא שמח בחלקו, ומוציא יותר ממה שיש לו, ולוקח הלוואות עד שעיקר החילוק בין עשיר קטן לעשיר גדול, זה שלעשיר גדול מלוה הבנק סכום גדול יותר וע"כ הוא בעל חוב יותר. אבל איש כשר שאוחז בימינה של תורה ולומד לשמה ורוצה רק ממון דקדושה, א"א שיהיה לו ממון בריחוק רק ע"י ירידה לשמאל ומיד חזרה לימין, וכל שכן אם הוא גם עוסק באיזה השתדלות של פרנסה הוא בסכנה שתתגבר עליו הקליפה, של תאוות ממון, פי עכשו קשה וכבד מאד שיהיה להם עשירות פנ"ל.

ובכמו שאומרים בשם רבי נחמן זקני וסבא של רבנו ז"ל/לב, שאמר על מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת סג.)/לג, על הפסוק "אֲרָךְ יָמִים בְּיָמֶינָהּ" (משלי ג.)/לד, ואמרו רבותינו ז"ל היתכן

שהיו יושבים בבית המקדש, שמהם תצא תורה, וישם בחינת אור הפנים, בבחינת (דברים טז, טז): "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר", כי שם מאיר אור הפנים, ומשם יוצא כל הפרנסה והשפע לכל העולם בבחינת לחם הפנים, היינו פרנסה דקדושה הנמשך מאור הפנים. ועקר חרבן בית המקדש על ידי חטא עבודה זרה שעבדו, שזהו בחינת פגם תאות ממון, בחינת "אלילי כסף וזהב", ועל פן נאמר בחרבן בית המקדש (יחזקאל ז, יט): "כספם בחוצות ישליכו וזהבם לנדה יהיה", שזהו בחינת פגם תאות ממון, כנ"ל במאמר הנ"ל, עין שם. וזה בחינת הכבי על חרבן בית המקדש – לתקן פגם עינים, כנ"ל. וזה בחינת (איכה א, טז): על אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי רחוק ממני מנחם וכו'. על אלה – בחינת (שמות לב, ד): "אלה אלקיך ישראל", כמו שאמרו רבותינו ז"ל (זהר וחי רכח). היינו פגם עבודה זרה פגם תאות ממון. וזהו עיני עיני – שתי פעמים עין, שהוא על פגם תאות ממון שפוגמין בשתי עינים, בעין ימין ועין שמאל, שזהו בחינת שתי פעמים שבעים קלין, בחינת כפלים כילודה, בחינת מאה וארבעים קלין כנ"ל, ועל פן עיני עיני ירדה מים, כנ"ל. וזהו כי רחוק ממני מנחם וכו' – כי על ידי תאות ממון נופלין שתי נפילות, נפילה אחר נפילה, חס ושלום, כי פגם שתי פעמים בהשבעים קלין, ועל פן צועקת השכינה עליו שתי פעמים השבעים קלין בחינת קלני מראשי קלני מזרועי כנ"ל. וזהו כי רחוק ממני מנחם – רחוק דיקא, כי, כביכול, נתרחק ממנו השם יתברך על ידי פגם תאות ממון, שעל ידי זה נפל נפילה אחר נפילה, חס ושלום, עד שנתרחק ממנו השם יתברך כנ"ל בבחינת (איכה א, ד): "ותרד פלאים", כמוכא בדברי רבנו ז"ל במקום אחר (שיחות הר"ן סימן ד) שזה נאמר על העשירות דקדושה שנפל מאד, בבחינת "ותרד פלאים", כי על ידי פגם עבודה זרה על ידי תאות ממון נופלין מאד בשתי בחינות נפילות, בבחינת "ותרד פלאים", ואז יורד העשירות דקדושה וכו', כנ"ל. ועל פן נאמר בקץ הגאולה (דניאל יב, ו): "עד מתי קץ הפלאות", כי הקץ נפלא מעין כל ונסתר ונעלם מאד, וכל זה על ידי פגם עבודה זרה של תאות ממון – שהיא ירידה כפולה, בחינת "ותרד פלאים", ועל פן אין יודעים עד מתי קץ הפלאות, כי מי שנפל לתאות ממון – קשה לו מאד מאד לעלות משם, כמוכא בדברי רבנו ז"ל בהמשע של הבעל תפלה (ספורי מעשיות יב). פי עקר הגאולה על ידי משיח צדקנו, שיבוא במהרה בימינו – תלויה בתקון תאות ממון – שיתקן על ידי משיח, כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (סימן יג), בבחינת (ישעיה ב, כ): "ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו וכו', כי על ידי משיח יהיה תקון הברית, כמוכא, בבחינת (שם יא, יב): "ואסף נדחי ישראל ונפצות יהודה קבץ מארבע כנפות הארץ", ועל ידי תקון הברית יתקן פגם תאות ממון כנ"ל, ואז יבנה בית קדשנו בית חיינו ותפארתנו, ששם הוא בחינת תקון תאות ממון, בחינת אור הפנים אנפין נהירין. ועל פן נאמר (ישעיה מ, א): נחמו נחמו עמי וכו' – שתי פעמים נחמו, בחינת נחמה כפולה, כי ירדו בכפלים, בבחינת כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה, היינו בחינת פגם תאות ממון, שהפגם הוא בבחינת כפלים, בחינת שבעים קלין כפולין כנ"ל, ועל פן רחוק ממנו, רחוק דיקא כנ"ל, עד שיבוא גואל צדקנו וינחמנו בכפלים בבחינת נחמו נחמו כנ"ל, במהרה בימינו, אמן.

לא עיין תורה ר' – הטעם שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים, ובזמנים הקודמים היו רובם עניים ואביונים, זה מרמז במשנה (אבות פרק ד'): 'כל המקים את התורה מעני סופו לקימה מעושר', והצדיקים שבזמן הזה הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול, וכבר קימו התורה מעני, על כן זוכים עתה לקימה מעושר:

לב ר' נחמן מהורודינקע סבו של רבנו, היה מגדולי תלמידיו ומבני ביתו של הבעש"ט. בנו ר' שמחה נשא את פיגא בת אדל בת הבעש"ט ורבנו הוא בנם הבכור.

לג שבת דף סג. – א"ר ירמיה א"ר אלעזר שני תלמידי חכמים המחזירין זה לזה בהלכה הקב"ה מצליח להם שנאמר (ותהלים מה-ה) והדרך צלח אל תקרי והדרך אלא וחדר ולא עוד אלא שעולין לגדולה שנאמר (ותהלים מה-ה) צלח רכב יכול אפילו שלא לשמה תלמוד לומר (ותהלים מה-ה) על דבר אמת יכול אם הגיס דעתו ת"ל (ותהלים מה-ה) וענוה צדק ואם עושין כן זוכין לתורה שניתנה בימין שנאמר (ותהלים מה-ה) ותורך נוראות ימינך רב נחמן בר יצחק אמר זוכין לדברים שנאמרו בימינה של תורה דאמר רבא בר רב שילא ואמרי לה אמר רב יוסף בר חמא א"ר ששת מאי דכתיב (משלי ג-טז) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד אלא בימינה אורך

שבימינה של תורה רק 'אֶרֶץ יָמִים אֵיכָא [יש] עֶשֶׂר וְכָבוֹד לֵיכָא [אין]? וְאָמְרוּ 'כָּל-שָׁפֶן עֶשֶׂר וְכָבוֹד! וְבִיָּאָר רַבְנֵי בַחֲ"מ/ל"ה שְׂבָאֲמַת לְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה לֹא הִיא רַאֲוִי שִׁיחִיהָ מִמּוֹן כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא שֶׁרָק בְּשִׁמְאֵלָה עוֹשֶׂר וְכָבוֹד, וְרָק מִכַּח הַקּוֹשִׁיָא הַזֶּה וְהַקֵּל וְחוֹמֵר יֵשׁ לֹאִישׁ כֶּשֶׁר קֶצֶת מַעוֹת. וְאָמְרוּ רַבִּי נַחֲמָן מִהוֹרְדִינְקָה תַלְמִיד הַבַּעַשׁ"ט [סבא שֶׁל רַבְנָן] זִצ"ל שֶׁהוּא רָק כָּל-שָׁפֶן, הֵינּוּ שְׂבּוּדָאִי הוּא קָל־וְחֹמֶר אֲמִיתִי שֶׁהָרִי הֵם צְדִיקִים שְׁלֹמֵדִים תּוֹרָה לְשֵׁם שָׁמַיִם בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ, וְכָל-שָׁפֶן שְׂרָאוֹי שִׁיחִיהָ לָהֶם עֶשֶׂר וְכָבוֹד, אֲבָל בְּפִסּוֹק הוּא לֹא כְּתוּב בְּפִרּוֹשׁ אֲלֵא רָק נִלְמַד מִקַּל וְחוֹמֵר, עַל כֵּן הוּא עוֹשֶׂר וְכָבוֹד מוֹעֵט. פִּי אָף עַל פִּי כֵּן אֵין לָהֶם מִזְמָנִים כְּמָה אֶלְפִים אֲדוּמִים, וְכָפ"ל/ל"ו. וְרָאָה בְּפִל"ח/ל"ו עַל תּוֹרָה יֵב שְׁקוּדֵם שֶׁחָרַב הַבֵּית הִיא מִמּוֹן בְּשַׁפַּע לֹאִישׁ כֶּשֶׁר מִכַּח הַקֵּל וְחוֹמֵר הֵנ"ל, וְרָק אַחֲרֵי חוֹרְבֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַתְּגַבְרָה שְׁלִיטָה עָשׂוּ וְהֵם נוֹטְלִין כָּל הַשַּׁפַּע וְיִשְׂרָאֵל נִיזוּנִים רָק מִהַתְמַצִּית כְּמִבּוֹאָר בּוֹזֵהָ (תְּרוּמָה קֵנָב:) ל"ח ע"ל כֵּן מִכַּח הַק"ו הֵנ"ל א"א לְקַבֵּל אֲלֵא מַעַט מֵאֵד פֶּרְנֶסָה אֲלֵא כִּדִּי חִיוֹנוֹ, אֲבָל יוֹתֵר מִזֶּה צָרִיךְ לִירֹד לְשִׁמְאֵלָה לְהַמְשִׁיךְ מִשֵּׁם כֵּנ"ל. עוֹד רָאָה מֶה שֶׁכָּתַב בְּשַׁעֲרֵי אֹרֶחַ/ל"ט שֶׁבְּחוֹרְבֵן הַתְּגַבְרָה ד' קְלִיפּוֹת שֶׁהֵן ג' טַמְאוֹת וְקְלִיפַת

ימים איכא עושר וכבוד ליכא אלא למיימינן בה אורך ימים איכא וכ"ש עושר וכבוד למשמאילים בה עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא.

פרש"י – למיימינן. של תורה שמפושפשו טעמיהן בדקדוק ובוררין כימין המיומנת למלאכה: עושר וכבוד ליכא. בתמיהה כיון דאיכא אורך ימים כ"ש עושר וכבוד: למשמאלין בה. שאין יגיעים בה כל צרכן אי נמי מיימינן בה עוסקין לשמה משמאילים שלא לשמה:

ל' משלי פרק ג' (יג) אֲשֶׁרִי אָדָם מֵצֵא חֶכְמָה וְאָדָם יָפִיק תְּבוּנָה: (יד) פִּי טוֹב סִתְרָה מִסָּחַר כֶּסֶף וּמִחֲרוֹץ תְּבוּאָתָה: (טו) יָקָרָה הִיא (מַפְנִיִּים) מִפְּנִיָּים וְכָל חִפְצֶיךָ לֹא יִשְׁוּוּ בָּהּ: (טז) אֶרֶץ יָמִים בְּיָמֶיהָ בְּשִׁמְאֻלָּה עֶשֶׂר וְכָבוֹד:

פרש"י – בימינה. למיימינים בה ועוסקים בה לשמה אורך ימים וכ"ש עושר וכבוד ולמשמאילים בה שעוסקים בה שלא לשמה מ"מ עושר וכבוד יש:

ל"ה חיי מוהר"ן אות תצג – (ג) לַעֲנִין הַקְּשִׁיּוֹת שֶׁדֶּרֶךְ הָעוֹלָם לְהַקְשִׁיּוֹת הַקְּשִׁיּוֹת הַרְבֵּה עַל הַצְדִּיקִים, וּבִפְרָט עַלִּי שֶׁהֵיוּ מְקֻשִּׁים קְשִׁיּוֹת הַרְבֵּה, עָנָה וְאָמַר בְּדֶרֶךְ צִחוֹת הָלָא עַל־יְדֵי הַקְּשִׁיּוֹת שֶׁמְקֻשִּׁים עֲלֵינוּ יֵשׁ לָנוּ פֶּרְנֶסָה וְעִשְׂרִיתוֹת. פִּי הָעִשְׂרִיתוֹת וְהַפְּרָנָסָה שֶׁל הַצְדִּיקִים הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה הוּא רָק עַל־יְדֵי קְשִׁיּוֹת. פִּי רְבוּתֵינוּ וְכְרוֹנָם לְבָרְכָה אֲמָרוּ (שִׁבְתָּ ס"ג): 'אֶרֶץ יָמִים בְּיָמֶיהָ בְּשִׁמְאֵלָה עֶשֶׂר וְכָבוֹד וְהַקְשִׁיּוֹת, בְּיָמֶיהָ אֶרֶץ יָמִים אֵיכָא, עֶשֶׂר וְכָבוֹד לֵיכָא. וְהַשִּׁיבּוֹ, כָּל-שָׁפֶן עֶשֶׂר וְכָבוֹד'. נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי הַקְּשִׁיּוֹת דִּיקָא נִמְשָׁךְ הָעֶשֶׂר וְהַכָּבוֹד לְהַצְדִּיקִים הַמְיָנִים בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה. פִּי אִם לֹא הֵיוּ רְבוּתֵינוּ וְכְרוֹנָם לְבָרְכָה מְקֻשִּׁים קְשִׁיּוֹת זֶה לֹא הִיא שׁוֹם עֶשֶׂר וְכָבוֹד לְהַצְדִּיקִים כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא שְׂנִרְאָה שְׂבִימִינָה הִיא רָק אֶרֶץ יָמִים. אֲבָל עַל־יְדֵי הַקְּשִׁיּוֹת שֶׁהִקְשִׁינוּ אֶרֶץ יָמִים אֵיכָא עֶשֶׂר וְכָבוֹד לֵיכָא, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ הָעֶשֶׂר וְהַכָּבוֹד לְהַצְדִּיקִים כְּמֹ שֶׁתָּרְצוּ שֵׁם כָּל-שָׁפֶן עֶשֶׂר וְכָבוֹד. נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי הַקְּשִׁיּוֹת דִּיקָא יֵשׁ לְהַצְדִּיקִים פֶּרְנֶסָה פִּי עֶקֶר הָעֶשֶׂר וְהַכָּבוֹד לְהַצְדִּיקִים עַל־יְדֵי קְשִׁיּוֹת:

ל' תולדות יעקב יוסף – פרשת שלח – אות יד – בש"ס לעולם יעסוק אדם בתורה אף שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. והקושיא מאי לעולם וגו', ועוד מה יעסוק הל"ל ילמוד. ונראה לי דמבואר בכתבים מבטלין ת"ת להוצאת המת והכנסת כלה וכו' (מגילה ג ע"ב). והט"ז בא"ח סי' מ"ז פירש לעסוק בד"ת הוא פלפול. ומצי' האר"י זלה"ה למד הלכה בפלפול תחלה לשבר הקליפות, ואח"כ למד פנימית התורה שהיא הכנסת כלה. וז"ש לעולם יעסוק אדם בתורה, ר"ל פלפול שהוא שלא לשמה לשם ה' רק לשבר הקליפות, שמתוך זה בא לשם ה' ודו"ק. בשם מוהר"ר נחמן מהרדינקי, בש"ס אורך ימים בימינה ומשמאלה עושר וכבוד (שבת סג), והענין כי למיימינים אורך ימים מפורש, אבל עושר אינו מפורש רק זאת במכל שכן, והבן ודפח"ח:

ושם חוקת אות ה' – ונראה לי דכתבתי במ"א (האזינו סימן ב'), מה שאמרנו חז"ל הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין (ב"ב כה ע"ב), כי אחז"ל ארך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, אטו ארך ימים איכא עושר וכבוד ליכא וכו', אלא ארך ימים וכל שכן עושר וכבוד וכו' (שבת סג). ושמעתי בשם הרבני מהר"ן, כמו שאינו מפורש עושר וכבוד למיימינים, רק דאית' במכל שכן, כך לא נראה עשרין, רק שע"כ מתפרנס בטוב וכל צרכו בכבוד כמו העושר, ואין היתרון כי אם ראות עין עשיר בעשרו וכו' ודפח"ח. וז"ש הרוצה להחכים ידרים, להעשיר יצפין, שיהיה דעתו נוטה בלימוד התורה ועשיית המצות להחכים שהוא בימין, או להעשיר שהוא בשמאל. ובאמת עיקר התכלית לבלתי סור מן המצוה אל א' מהכוונה הנ"ל ימין או שמאל, רק לקיים גזירות המלך. כמו שמצינו באהרן שלבש בגדי כהונה לקיים גזירות המלך ולא לגדולתו וכו' יעו"ש.

ל' פרפראות לחכמה – סימן י"ב תהלה לדוד סוף אות ג' – אך הענין הוא כי עכשיו בזמן הגלות בזמן התגברות שליטת עשו וכו', הם נוטלין כל השפע וישראל ניזונין רק מתמצית כמבואר בזה"ק, ועיקר אחיזתם הוא מסטרא דשמאלה כידוע ועל כן אי אפשר עכשיו להמשיך שפע עושר וכבוד, רק משמאלה של תורה ולא מימינה (והדבר מובן ממילא קצת ואי אפשר להאריך בזה), וזה מדוקדק בדבריהם ז"ל שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממונו, היינו שנטל הוא כל השפע שלו, ובשביל זה מוכרח הצדיק עכשיו ליפול קצת לבחינת שמאלה דייקא, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות של עושר וכבוד.

ל' זוהר תרומה דף קנב: – וְהִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל אֵינֶן בְּגִלְתָּא וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל הֵם בְּגִלְתָּא, עַל אַחַת כְּמָה וְכָמָה דְּנִטְלִי מִזְוָנָא עַל חַד תְּרִין עַל אַחַת כְּמָה וְכָמָה שְׁכַל הָאוֹמוֹת מִקְבֻלוֹת מִזְוֹנֵת עַל אַחַת שְׁתֵּים, כְּלוֹמֵר שֶׁהֵם נוֹטְלִים עֵתָּה חֶלֶק יוֹתֵר מִמָּה שֶׁנִּטְלוּ קוֹדֵם הַגְּלוּת כִּדִּי שִׁיגִיעַ מִהֶם הַתְּמַצִּית לְיִשְׂרָאֵל, וּמִפְּרֵשׁ וְאָמַר כִּי בְּזִמְנָא דְּהוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא קְדִישָׁא בִּשְׁעָה שִׁישְׂרָאֵל הָיוּ בִּארְץ הַקְּדוּשָׁה וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ קִיָּים, תְּהוּ נְחִית לִזְוֹן מִזְוָנָא מֵאַתֵּר עֲלָאָה הָיָה יוֹרֵד לָהֶם שֶׁפַּע הַמּוֹזֵן מִמָּקוֹם עֲלִיוֹן דְּהָיוּ מִמְּלָכּוֹת לְאִיּוֹנוֹת, וְאֵינֶן יְהִי חוֹלֵק תְּמַצִּית לְעִמִּין וְהֵם נִתְּנוּ חֶלֶק הַתְּמַצִּית לְהָאוֹמוֹת, וְעִמִּין כְּלָהוּ לֹא אֶתְּנוּ אֶלָּא מִתְּמַצִּית וְכָל הָאוֹמוֹת לֹא נִזְוֵנוּ אֲלֵא מִתְּמַצִּית, לְפִי שִׁישְׂרָאֵל הָיוּ יוֹשְׁבִים רִאשׁוֹנָה בְּמַלְכוּת שָׁמַיִם וּמִקְבְּלִים עֵיקֶר הַשַּׁפַּע וְנוֹתְנִים תְּמַצִּית לְשָׂרֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם וְהֵם הָיוּ מְפָרְנִסִּים אֶת אוֹמוֹתָם לְמַטָּה, וְהִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל אֵינֶן בְּגִלְתָּא אֲתַהֲפֹךְ בְּגִוּוֹנָא אֲחֵרָא וְעַתָּה שִׁישְׂרָאֵל הֵם בְּגִלְתָּא וְהַשְׁכִּינָה גִלְתָּהּ בֵּין הַשְּׂרִים נִתְּהַפֵּךְ הַדְּבָר בְּאוֹפֶן אַחֵר, שֶׁהַשְׁכִּינָה מִשְׁפַּע שֶׁפַּע מְרֻבָּה אֶל שָׂרֵי הָאוֹמוֹת כִּדִּי שִׁיגִיעַ קֶצֶת שֶׁפַּע לְפִרְסוֹת יִשְׂרָאֵל.

ל' ראה שערי אורה (לרבי יוסף גקטיליא) שער ה' ספירת יסוד – דע כי שבעים השרים, נתנו להם ארבעה ראשים להצר לישראל, ובשעה שהם חוטאים, אותן ארבעה ראשים נכנסים באמצע ומבדילים בין יהו"ה ובין ישראל, ובשעה שהם עומדים באמצע, הרי ישראל לביזה

נגה (הנזכרות ביחזקאל א) ומפרידות בין ה' לישראל וגזולות את השפע ליתן לחיצונים ואומות העולם. והיינו המבואר בפרי עץ חיים הנ"ל שאחר החורבן נפסק היחוד קב"ה ושכינתה שהיה תדיר, ועל כן השכינה חסרה ואין לה ליתן טרף לביתה אלא מעט מהתמצית שמקבלת מהאומות. ואולי אפשר להוסיף מה שדייקא ע"י ק"ו נמשך פרנסה, עפ"י המבואר בספרים^מ שק"ו ב"ג מדות שנדרשת התורה, הוא כנגד שם א-ל שבי"ג תיקוני דיקנא^{מא}, ושם קל הוא חסד כמ"ש "אל חסד כל היום", נמצא שע"י ק"ו מעוררים מדת החסד וע"ז נשפע השפע גם לימין.

עד כאן ביאור חברותא לשיחה ד'

ביאור הפל"ח (על תורה יב) אות י' בקיצור כיצד הצדיק ממשיך פרנסה.

ולבאר הדברים ביותר קצת ובדרך קצרה הוא, כי עיקר מה שממשיך הצדיק פרנסה על ידי שנופל לבחינת שמאלה, הוא רק על ידי שחוזר אחר כך תיכף לבחינת ימינה, וכולל גם שמאלה בימינה, ועל ידי זה עיקר המשכת השפע כמבואר בליקוטי הלכות הלכה הנ"ל והנה השגת הצדיקים הגדולים האמיתיים בלימוד תורתם הוא בבחינת עתיקא, ששם כולא ימינא ולית שמאל ועושר תמן, כי אף על פי שעיקר שורש העשירות נמשך רק משם, אבל אי אפשר לקרותו בשם עושר כי שם כולו רוחני בבחינת אורך ימים בימינה ולא שייך שם להקשות כלל עושר וכבוד ליכא כנ"ל רק מחמת שצריכין להמשיך לישראל גם עושר וכבוד, על כן מפילין אותו קצת בדקות גדול לבחינת שמאלה, וזהו בעצמו מה שמתחיל לעלות על דעתם

ולקלט לחרפה ולשממה ביד כל שאר האומות. והנה כל הצינורות שהיו באים לישראל מכל הטובות הנשפעות משם יהו"ה, הרי כולם נשחתות ושופכות אל ארצות שרי האומות. ועל זה צעק שלמה המלך ע"ה ואמר, תחת שלש רגוזי ארץ תחת עבד כי ימלוך (משלי ל' כ"א), אלו הם השרים העליונים שלוקחים השפע מן הצינורות שבאים לישראל שנשתברו ושופכים להם, והרי הם מלכים במקום ישראל. "ונבל כי ישבע לחם" (שם), אלו הן העובדי גילולים של שבעים שרים, שהם שבעים ודשנים מרוב הטובה הבאה להם מן השרים שלהם מן השפע הגדול שהיה בא לישראל ונשתברו הצינורות, יקבלו השרים אותו השפע, וכשהשרים של האומות מלאים מטובתן של ישראל, אז האומות שלהן עשירים ונשפעים מלאים כל טוב, ולפיכך תמצא ששרי האומות מצפים אימתי יחטאו ישראל, ויכנסו שרי האומות בין יהו"ה ובין ישראל, ויקבלו הם השפע שהיה בא לישראל מאת יהו"ה, ועל זה אמר הנביא, הן לא קצרה יד יהו"ה מהושיע ולא כבדה אנו משמוע כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם (ישעיהו כ"ט ב').

...לפיכך אמר דוד, "כל גוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם", כלומר, באים להצר אותי ולהרע אתי, אבל איני מתיירא מהם ולא מן השרים העליונים שלהם, ומה טעם, לפי שחלק יהו"ה עמו, וחלק ישראל הוא יהו"ה שהוא אדון כולם ומפרנס כולם, ולפיכך אמר "בשם יהו"ה כי אמילם", ומהו לשון אמילם, דע שאותן הארבעה ראשים שניתנו אל שבעים השרים להצר ולהרע לישראל ולהיכנס בין ישראל ובין יהו"ה כשישראל חוטאים, אותם הארבעה ראשים נקראים ארבע קליפות, ונקראות ערלה בכל מקום, אלו הארבע קליפות, השלש מהן קשות עד מאוד, והקליפה הרביעית הסמוכה לשם יהו"ה, דקה: ולפיכך אמר יחזקאל במעשה מרכבה כשהיו ישראל בגולה, דעו ישראל כי הארבע הקליפות הקשות אני רואה אותן שמבדילות ביניכם ובין יהו"ה, לפיכך אתם בגלות בבל. כיצד, בתחילה אמר, נפתחו השמים ואראה מראות אלהים (יחזקאל א' א').....

^מ **אגרא דכלה** (רבי אלימלך שפירא מדינוב) פרשת מקץ – שם במדרש (ב"ר פצ"ב ז') הן כסף וגו', תני ר' ישמעאל זה אחד מעשרה קל וחומר שכתובים בתורה וגו', עיי"ש סידורם, כבר קדם מאמרנו כמה פעמים בנוסח שאנו אומרים בשבת ובכ"ז ישתבח וכו', בכ"ז הוא ע"ב חס"ד, ישתבח י' פעמים חס"ד, להורות התפשטות מדת החסד מנקודה לפירצון שיעור קומה שהוא עשרה, והנה כבר ידעת מדת קל וחומר הוא נגד שם א"ל שבי"ג מדות, ושם א"ל בעולמות הוא חסד, חסד אל כל היום (תהלים נב ג), על כן תמצא עשרה קל וחומר בתורה להתפשטות החסד בשיעור קומה, ואם תדקדק בדברי המדרש הנה סידר אותם שלא כסדר הכתובים בזמן, אבל הנראה שסידרם כסדר שיעור קומה, והמשכיל יתבונן הנה השבטי ישורון בראותם כי הדין מתוח עליהם עשו קל וחומר כדי לעורר מדת אל שהוא חסד הנשפע בעולמות, וזה שתמצא מה שהשיב להם האיש אשר על בית יוסף גם עתה כדבריהם כן הוא האיש אשר וכו' יהיה לי עבד ואתם תהיו נקיים, הנה הדבר הזה תמיה אין הוא כדבריהם, הלא הם אמרו אשר ימצא הגביע בידו יומת והם יהיו לעבדים, אך כוונת האיש היה על קל וחומר ששמע מדבריהם בכדי לעורר החסד, הנה אמר להם גם עתה כדבריהם כן הוא, שאעשה אתכם חסד במה שאתם תהיו נקיים:

וראה גם **ספר צבא אהרן** (הרב אהרן וויעדער) סימן ל' אות ג' עמ' ריט – ונראה בהקדם דבריו הקדושים של רבינו הקדוש מוה"ר המגיד דב בער ממעזריטש ז"ע ועכ"ל, **והובא בספר הקדוש בני יששכר** (אלול מאמר ב אות ז), דשלוש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן הם נגד י"ג מדות של רחמים, ובמדת קל וחומר מעוררים מדה ראשונה, ולכך כשהתפלל משה על אחותו (במדבר יב יג-יד) א"ל נא רפא נא לה הנה רצה לעורר מדת א"ל, השיב לו הקב"ה ואביה ירק ידך בפניה ופירשו רז"ל (ב"ק כה ע"א) קל וחומר לשכינה י"ד יום, היינו לימוד ק"ו ויתעורר מדת א'. ועיין בספר הקדוש **צמח דוד** (פרשת בראשית) שביאר בזה ענין שנשאו הדשאים קל וחומר בעצמן, ידידוע שרוב רפואות שבעולם נעשים מדשאים, לזאת כשנבראו הדשאים שיהיו לרפואות בני אדם לא אמר להם למיניהם בכדי שישאו קל וחומר בעצמן לעורר הקל וחומר כנגד שם א"ל שהוא שם הרפואה עיי"ש. ועיין גם **בבית האוצר** (מערכת א-י כלל נו אות טז) שכתב על פי זה טעם דאין עונשין מן הדין היינו קל וחומר, כיון שקל וחומר ממדת הרחמים עיי"ש. ובגמרא (שבת פז ע"א) שבר את הלוחות מאי דריש אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה וכל בן נבר לא יאכל בו התורה כולה כאן וישראל מומרים על אחת כמה וכמה וכו', ויש לומר שהתכוין בכך לעורר רחמים על ישראל ממדת חסד א"ל כל היום, ולכן דרש קל וחומר כדי לעורר מדת א"ל.

^{מא} **בבני יששכר** עם הגהות הצבי לצדיק כתב – יסוד זה מובא בספרי רבי אלימלך שפירא מדינוב פעמים רבות וכבר נזכר בספח"ק אור תורה פ' בהעלותך, מגיד דבריו ליעקב אות קמ"ז, ערבי נחל ויצא, קדושת לוי פ' תשא ד"ה ויעבור בשם הה"ק המגיד ממעזריטש, ומקורו רמזו בזוה"ק פנחס רכ"ח ע"א תליסר מכילין דרחמי דאורייתא דאתמר בהון ב"ג מדות התורה נדרשת עיי"ש, פי' י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מכוונים כנגד י"ג מדות הרחמים לעורר אותם, דהיינו כשאנחנו דורשים מדת ק"ו מעוררים מדת א"ל שכנגדה, ובגזירה שוה מעוררים מדת רחום, ובבנין אב מתעורר וחנן וכו'.

להקשות עושר וכבוד ליכא כנ"ל, שזה בערך מעלתם כמו איזה נטייה קצת אל בחינת שמאלה, ששם שייך עושר וכבוד רק מגודל קדושתם וצדקתם אינם שוהים הרבה במדריגה זו שמשם בחינת הקושיא הנ"ל, רק שתיכף חוזרין למקומן שהוא בחינת ימין ומתרצין לעצמן אלא וכו' כל שכן עושר וכבוד שבזה כוללין הבחינת שמאלה גם כן בימינה, כי מגלין שגם הבחינת עושר וכבוד שבשמאל נמשך בשורשו רק מבחינת ימין, היינו מבחינת עתיק ששם כולא ימינא, רק ששם אינו ניכר השפע של עושר וכבוד מחמת גודל קדושת הארת השפע של בחינת אורך ימים שנמשך משם כי הקטנות בטל לגבי הגדלות רק על ידי שנפל הצדיק גם לבחינת שמאלה על ידי הקושיא הנ"ל, ועל ידי ששב וחוזר ונכלל בימין שזה בחינת התירוץ של כל שכן עושר וכבוד, על ידי זה זוכה להמשיך הפרנסה דקדושה לישראל רק שמחמת הנטייה קצת לשמאלה, מזה בא השורש של בחינת הלימוד שלא לשמה, שהוא בחינת גלות השכינה שעל ידי זה מתמעטת השפע ביותר אך על ידי שזה הלמדן שלומד שלא לשמה הוא חולק ומקשה על הצדיקים, והצדיקים בונים מזה הלכות ומעלין השכינה מגלותה, על ידי זה חוזר השפע אל הקדושה, בבחינת כל שכן עושר וכבוד כנ"ל:

